ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

40 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XXVI
Број 709
31. јул 1965.

Dan Barry

ФЛАШ ГОРДОН

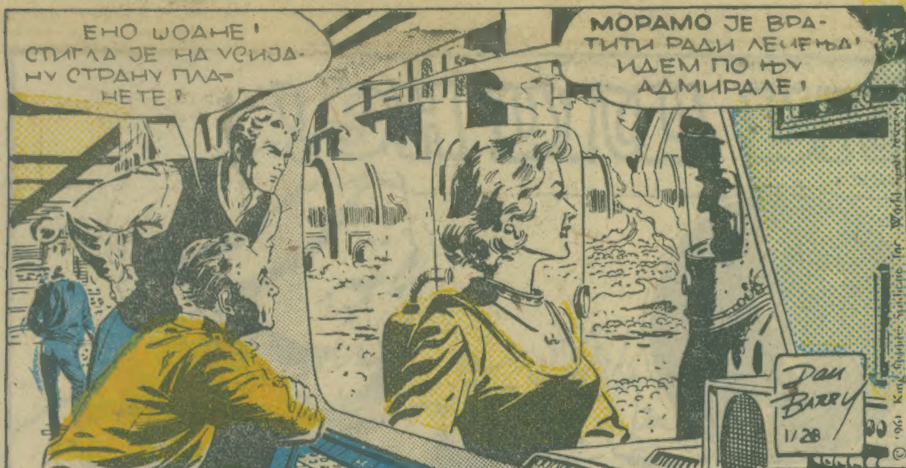

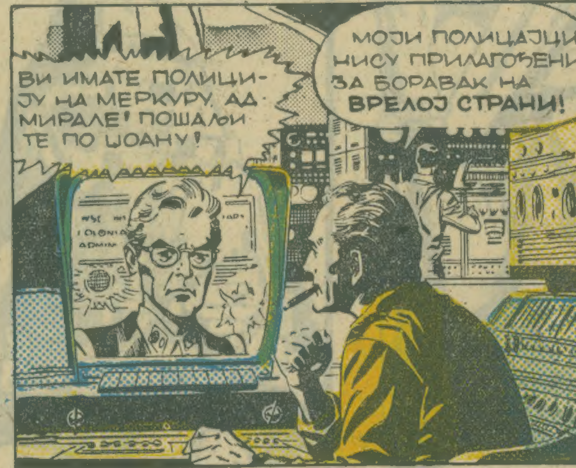

У ОВОМ БРОЈУ:

кроз векове

ПРВИ ИНКУБАТОР

Инкубатори, уређаји за извођење птичјег подмлатка из јаја, уопште нису неки нови изум. Народи Истока знали су за неку врсту инкубатора још пре наше ере. Седам стотина кокошјих јаја могло је да стане у такозвану „египатску пећ" — двоспратну грађевину која је загревана трском.

Тек у 14. веку одлучили су у Италији да искористе искуство старих Египћана и саграде аналогни уређај, али сви покушаји да се на овај начин изведу пилићи остали су без резултата.

Тек почетком 18. века познати научник Реомир прихватио се овог посла. Он је најпре отпутовао у Египат, где се делимично упознао са старом вештином извођења пилића без квочке. Показало се да је код оваквог начина извођења пилића најважније стварање и одржавање одређене температуре у инкубаторима. А та температура одређи-

вана је према степену топљења једне смесе начињене од уља и сала. Састав ове смесе одвајкада је чуван у Египту као „производна тајна".

Реомир није ни покушавао да дозна тајну: он је просто измерио температуру у инкубатору помоћу термометра, направе коју је нешто раније изумео. Вративши се кући он је створио услове за извођење пилића у једној бачви коју је облажио стајским ђубретом и — у Европи се извело прво пиле без квочке. Године 1777. појавио се први инкубатор индустријског типа који је његов проналазач Бокеман назвао звучним именом „Екалеобсон".

Отада су се инкубатори стално усавршавали тако да у најновијим моделима може одједном да се излеже 40.000 пилића.

Природне лепоте наше земље

ЦРНОГОРСКО ПРИМОРЈЕ

ЦРНОГОРСКО приморје обухвата узан приобалски појас између Оштрог рта (лево од улаза у Боку Которску) и реке Бојане. Изнад њега се издижу падине Орјена, Ловћена, Сутормана и Румије. Те планине су познате по обилним падавинама: у Црквицама на Орјену излучи се годишње 5.317 мм падавина (на Ловћену преко 4.000 мм, на Румији преко 2.500 мм годишње). Али, у току лета овде су веома дуге суше. Температуре ваздуха су високе — у јулу просечно преко 25°Ц (у јануару 8,2°Ц).

ПЕТРОВАЦ НА МОРУ

Становништво овог дела наше земље бави се гајењем маслина, јужног воћа, поврћа и жита, а поред обале још и риболовом. Последњих година све већи значај стиче туризам. Туристе привлаче изванредне лепоте Црногорског приморја и изврсна клима: један од најлепших залива на свету — Бока Которска (Шантићева „Невјеста Јадрана“), дивна Будва, занимљив св. Стефан, Петровац, Сутоморе, Бар — који се развија у велику луку на Јадрану — и Улцињ са својим фантастичним плажама. У последњем месту број туриста у прошлој години достигао је скоро 60 хиљада (од којих само 7 хиљада странаца).

Као по протоколу

Пингвини подсећају на разумна бића и врло су отменог држања. Једном су се тако понашали да су и људе довели у забуну.

То се догодило на подморници САД „Сенет“, која је испод воде упловила међу санте леда. Један пингвин скочио је на подморницу и почео радознало да гледа људе који су се окупљали око њега. Затим се одгегао до команданта подморнице и „свечано“ се поклонио. То је поновио пред готово свим људима на палуби.

Неки морнари су после тога причали како је он поздрављао тачно према правилима, што се свакако може схватити као шала. Пошто се та „формалност“ завршила, пингвин се одгегао до једног заклоњеног места на палуби и непомично и немо, као човек од снега, остао тамо два дана. После тога поново је скочио у воду и нестао.

ЗРНА ЗНАЊА

ИЗ ЗБИРКЕ ЧИКА СТАЈЕ

Ведри и весели

Весело срце — големо благо.
Жалост и туга лоша је друга.
Влага руши зид, а човека туга.
И на трну цвет расте.
Ко пева, зло не мисли.
Не дај злу на срце.
Од плача користи нема.
У невољи не треба плакати, него лека тражити.

Пијанство

Вино и мудраца побудали.
Вино је у бачви мирно, а у човеку лудује.
Ко је вину пријатељ, сам је себи непријатељ.
Ко пије, за дуго није.
Ко у крчму иде, туђу децу храни.
Лула и чаша човека обарају.
Од ракије кућа проплакује, а од вина кућа је немирна.
Пијан — ни човек ни јунак.
У вину нема вере.

Охоли

Да га земља не вуче себи, полетео би.
Раскречно се као рак на брзаку.

Лени и млитави

Да га човек пошаље по смрт, могао би се наживети.
Окретан као доњи жрвањ.

Дволични

На језику мед, а у срцу јед.
Овчије руно, вучије срце.

Хвалисави

Која кокош много какоће, мало јаја носи.
Ко се хвали сам се квари.

Злоћудни

Да змија окуси од њега отровала би се.
Да му ко длаку од бркова попије, отровао би се.

Племе ђиганата

Индијанци из племена Шингу, који живе у Бразилу, срели су једном једног младића — Индијанца невероватне висине. Младић је случајно доспео на њихову територију, залутавши за време лова. Шингу су га одвели у своје село где су се у то време налазили истраживачи браћа Орландо и Клаудио Виљас Боас који проучавају историју Индијанаца и њихов положај у данашњем свету.

Осамнаестогодишњи незнанац, чија је висина износила 2 метра и 3 сантиметра, био је припадник једног дотле непознатог племена. Говорио је дијалектом који нико није разумевао. Истраживачи су ипак некако успели да дознају од њега да потиче из племена Кринакоре и да су многи његови саплеменици знатно виши од њега. Браћа Виљас Боас намеравају да траже и нађу насеље новооткривеног племена. Може се унапред рећи да задатак који им предстоји није нимало лак, јер је стићи до тамо тешко чак и хеликоптером.

ПЕГАВИ ЛАВ

Да ли у високим планинама Кеније живи једна врста мистериозног лава?

НА високим Абердарским планинама Кеније, у Источној Африци, ловци су открили једну „нову животињу“ која много личи на лава, само је нешто мања од њега. Међутим, за разлику од лава та животиња је пегава, па су је због тога назвали „пегави лав“. Урођеници ову животињу називају марози.

Многи ловци тврде да су видели ту врсту лава. Он живи у високим, скоро непроходним Абердарским планинама, а и врло је ретка животиња. Сматра се да пегави лав живи једино у Абердарским планинама и да нема много примерака ове животиње.

Многи су посумњали у постојање пегавих лавова. Међутим, други пак тврде да су у току последњих сто година откривене многе непознате животиње, па зашто тако не би било и са пегавим лавом. Познато је да је најбржа животиња на свету — краљевска чита, откривена тек 1927. године. Мало познати снежни леопард крем боје који живи на Хималајима откривен је тек 1864. године.

Досад су познате следеће велике мачке: лавови који живе у Африци и у једном малом делу Азије; тигрови који живе у Индији и Малаји, леопарди који живе у Јужној Африци и деловима Кине, снежни леопарди на високим планинама Азије, чите које живе у Африци и Азији, јагуари се могу наћи од Патагоније до Тексаса и пуме које се могу наћи у обе Америке.

Да ли ће пегави лав бити додат овој листи? За сада је тешко рећи. Иако се први пут чуло за пегавог лава или марозија још 1903. године, он још није званично признат. Прича се да су га многи ловци виделли, али ниједан није успео да га убије. Али ако то није пошло за руком ловцима, кажу да је пошло за руком једном урођенику. Он је убио једног мужјака и једну женку. Њихова кожа је однесена у Лондон где је упоређена са другим кожама великих мачака и ниједна јој није слична.

Ripley's Веровали или не!

САЗВЕЖЂЕ ДЕЛФИН

НАЗВАНО ЈЕ ТАКО У ЧАСТ ДЕЛФИНА КОЈИ ЈЕ ПРЕМА ЛЕГЕНДИ СПАСАО ЧУВЕНОГ ГРЧКОГ ПЕСНИКА И МУЗИЧАРА **АРИОНА ЈЕР МУ СЕ СВИДЕЛО КАКО ОВАЈ СВИРА НА ЛИРИ!**

Walt Disney

ПАЈА ПАТАК

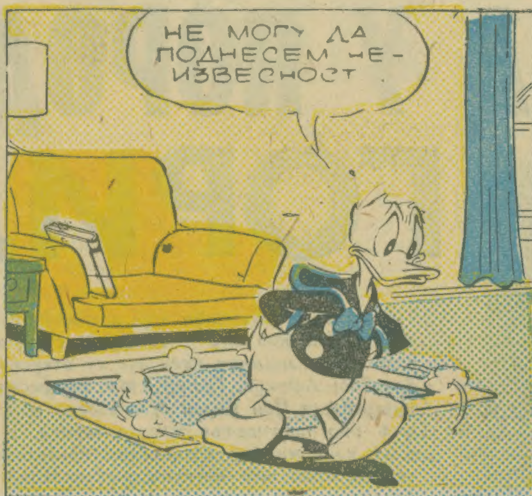

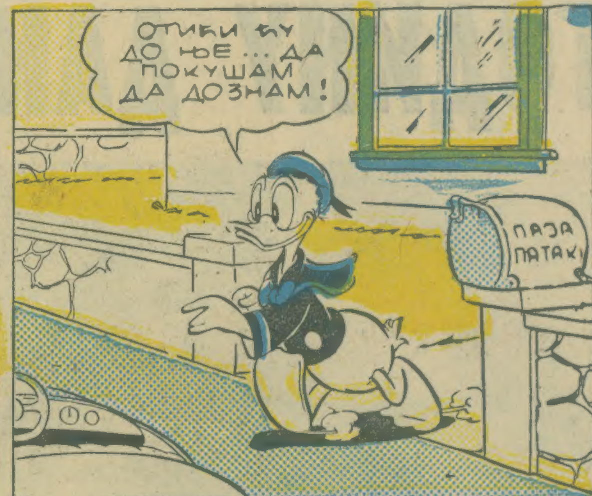

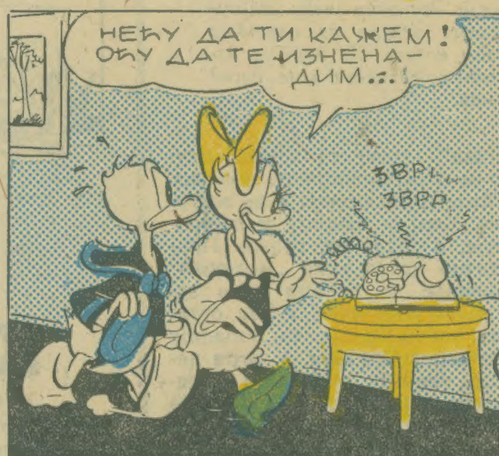

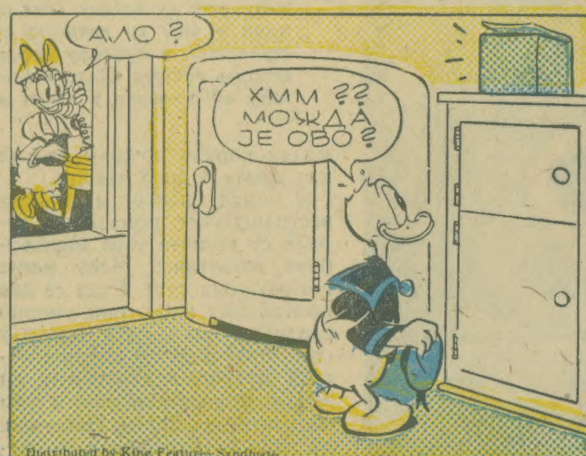

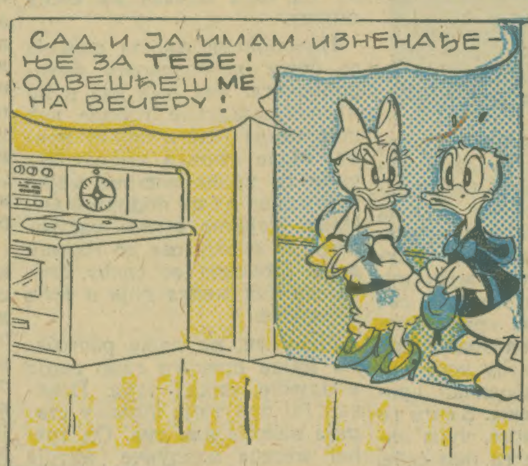

СПОРТ

ДЕЦА — кошаркаши

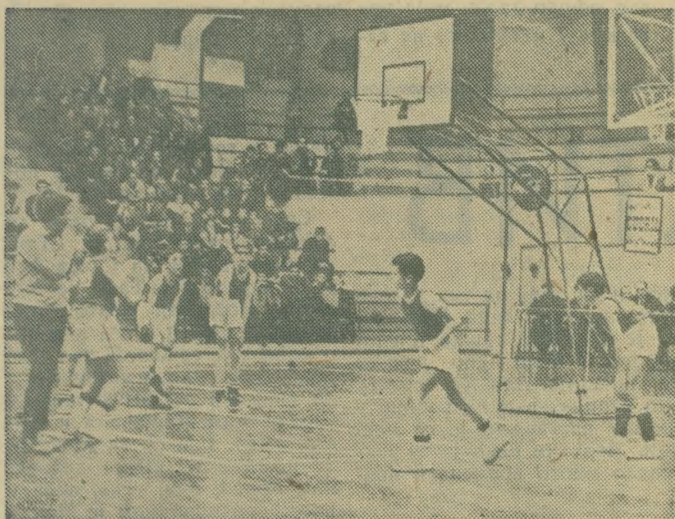

ПОСЛЕДЊИ успеси кошаркашке репрезентације Југославије допринели су да наши кошаркаши стекну велики углед у свету и постану веома популарни.

Сада је игра међу кошевима један од најомиљенијих спортова. Све је више младих људи који се њиме баве, а и оних који желе да посматрају ову представу, брзу динамичну, пуну неочекиваних обрта и егзибиција.

На Малом Калемегдану, кошаркашком „гнезду“ из кога су се „испилили“ најпознатији југословенски асови Гец, Чурчић, Калембер, Демшар, Бјегојевић, Мунчан, Марјановић, Лоци, Енглер, Шијачић и остали — нема одмора. Младићи и девојчице непрестано се смењују у групама правећи прве кораке на асфалту. Вредно тренирају и пажљиво слушају савете својих тренера, желећи да што пре уђу у тајне и финесе овог спорта.

Иста ситуација је и на осталим игралиштима у целој земљи: у Задру, љубљанском Тиволију, сплитском Шпинуту, загребачком Тушканцу, Скопљу и другим градовима.

Доскоро се најмлађима није поклањала велика пажња. Тек од пре годину дана то се стање поправило. Створена је игра „мини баскет“ која окупља најмлађе. То су дечаци и девојчице између 10 и 15 година. Ова новина уведена је из Америке, где се оваква пракса спроводи већ више деценија. Можда су и зато кошаркаши Сједињених Америчких Држава ненадмашни мајстори без равноправног ривала на свету.

Прослављеним југословенским репрезентативцима Корађу, Данеу, Ђерђи, Ђурићу, Ковачићу, Николићу, Гордићу, Петричевићу и осталим понуђено је да преузму тренирање најмлађих. Очекује се да ће они прихватити позив како би под њиховим руководством ови „кошаркашки основци“ што пре ушли у тајне овог омиљеног спорта.

Боксер који је нокаутирао самог себе

Енглези никад нису имали боксера тешке категорије који би могао претендовати на титулу светског шампиона. Па ипак највеће наде су полагане у Бруса Вудкока, једног високог и необично снажног јоркширског младића који је нокаутирао као од шале све британске боксере и почетком четрдесетих година био шампион тешке категорије Британске империје.

Године 1946. Вудкок је кренуо за Америку где му је био обећан меч са Џоем Луисом, тадањим прваком света. Међутим, америчка боксерска федерација је тражила да се он претходно сретне са Тами Мурилом такође једним од претендената на борбу са Луисом за титулу шампиона света.

— Ја ћу га исећи на комаде у року неколико рунди, убедљиво је тврдио Вудкок.

Меч је одржан 17. маја у Медисон сквер гардену. Вудкок је заиста доказао да је био велики боксер и прве четири рунде биле су сигурно његове. Нико није сумњао у његову победу да се он сам није нокаутирао у петој рунди. Половином пете рунде Мурило је једним доста ниским ударцем ударио Вудкока у стомак и потпуно му избио ваздух.

То је Вудкока толико разбеснело да је јурнуо као олуја да што пре докусури противника. Бранећи се свим силама Мурило је поново непрописно ударио Вудкока, а због тога није чак ни опоменут од судије. То је било исувише за лако раздражљивог Вудкока. Он се измакао колико је могао, а онда се залетео и свом снагом ударио својом главом у главу свога противника. Новинари су касније тврдили да су чули како је нешто пукло као када пуца стакло. Али Мурило је имао тврђу главу од Вудкока и Вудкок је пао на ринг ошамућен. Није могао да устане ни после бројања до десет. Чим је дошао к себи Вудкок је отпловио за Енглеску и престао да боксује. Четири месеца касније Мурило је изашао на меч са Луисом и наравно био нокаутиран још у првој рунди.

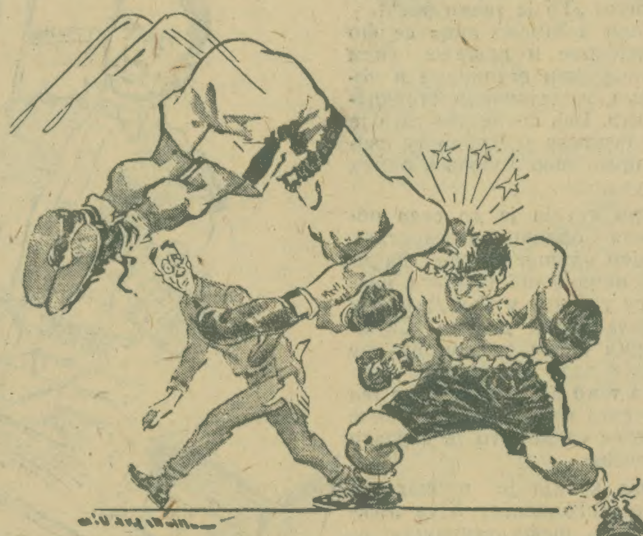

НАЈМНОГОБРОЈНИЈА ПОРОДИЦА

Колико у свету има разних пластичних материјала? На ово питање тешко да би могао да нам одговори чак и највећи стручњак. Прва реакција полимеризације била је изведена 1833. године, то јест пре више од сто година. Отада породица полимера не престаје да се повећава. У наше време се сваке године појави 50 хиљада нових полимера. Другим речима, сваких 10 минута роди се нови полимер. Ми знамо само за најважније од њих, оне које срећемо у свакодневном животу и на сваком кораку.

Излете птичица

Позната фраза фотографа: „Гледај, сада ће одавде да излети птичица“, добила је свој прави смисао. На једној изложби у Паризу приказан је фото-апарат на чијој горњој страни седи птичица од пластичне масе везана танком пластичном нити. Довољно је „шкљоцнути“ па да птичица полети. Снимци начињени овим апаратом веома су привлачни јер сви — и деца и одрасли — не могу да задрже осмех кад вештачка птица полети.

Славни преци

Према анкети коју је спровео француски институт за статистику у Француској живе 263 грађанина који тврде да су директни потомци Наполеона Бонапарте и 46 Францускиња које настоје да им се верује како воде порекло од Јованке Орлеанке.

ГОДИНУ ДАНА У ПОРОДИЦИ ГОРИЛА

Мало је животиња које изазивају толико интересовање природњака као што је то случај с горилама. Ови велики човеколики мајмуни први пут су откривени 1847. године у Западној Африци. Године 1959. професор Висконсинског универзитета Џон Емлен организовао је експедицију чији је циљ био проучавање живота горила, и то оне врсте горила који живе у планинским пределима. Да би то проучавање било што потпуније, експедиција је оставила у Африци младог научника доктора Џорџа Шалера и његову жену који су годину дана провели дословно међу мајмунима и чију су природну опрезност успели да савладају стрпљењем и љубављу према свом позиву. Из научног извештаја доктора Шалера доносимо појединости које досад нису објављиване у нашој штампи.

МЕЂУ планинским горилама веома је развијено поштовање према старијима. Своју власт и свој положај одрасли понекад доказују — физички. Лаким ударцем стари горила отераће млађег с места које њему, по старешинству, припада. Једном, за време кише једна млада женка изабрала је удобно, суво место испод дрвета. Када је туда наишла одрасла женка, млада јој је сама уступила своје уточиште. Али, ускоро се појавио одрастао мужјак и показао да и међу горилама има — силеџија. Он је изгурао „даму“ на кишу, а сам је заузео њено место.

Једна од најзагонетнијих појава у животу планинских горила могла би се назвати „ритуал ударања у груди“. Ритуал се састоји од девет независних „чинова“, које гориле изводе посебно и у комбинацији од по два или више. Свих девет „чинова“ гориле изводе ретко, и то само мужјаци „седих леђа“ (сребрнаста длака на леђима је знак потпуне зрелости код мужјака) у тренуцима јаког узбуђења. У почетку мужјак пушта крике који постају све учестанији. Затим крици престају — животиња откида грану и ставља је међу усне као да жели да симболички прикаже процес једења. Затим горила устаје на ноге, чупа лишће и разбацује га око себе. После овога наступа кулминациони тренутак: горила избацује у страну своје руке савијене у „лакту“ и наизменично се удара длановима по грудима. При томе једну ногу мајмун држи подигнуту. После ударања у груди горила брзо одскаче у страну 8—10 метара. За време тог трчања мајмун кида лишће, чупа корење, ломи гране. На крају „ритуала“ горила удара длановима о земљу. Овај „обред“ млади гориле почињу да уче кад имају 4 до 5 месеци.

И поред оваквог на изглед застрашујућег понашања, гориле су уопште узев мирољубиве животиње. Међу њима готово нема туче. Када се два противника нађу, они упорно гледају један другог право у очи. Онај који не издржи поглед другог, леже ничице на земљу признајући самим тим свој потпуни пораз. Победник се тиме задовољава и — сваки од њих одлази на своју страну.

Новорођени горила развија се брже од човековог новорођенчета. Кад има два и по месеца младунче гориле већ почиње да једе и биљну храну. Мале гориле посматрају чиме се хране њихове мајке и труде се да их подражавају. Ипак, мајчино млеко настављају да сисају све до годину дана. Понекад се срећу случајеви кад женка доји и туђе младунче.

Међутим, на даља растојања мајка преноси само своје младунче, никад туђе. Понекад јој при томе помажу старија кћерка или син. Од трећег месеца младунче путује на мајчиним леђима, а од шестог или седмог почиње само да хода. После месец дана мајка дозвољава младунчету и да се удаљи од ње, али највише десет корака.

Мале гориле, као и деца, веома воле игру. Најомиљенија игра им је „цар планине“. Неколико њих заузму какво узвишење, а други покушавају да их свуку с тог „престола“. Затим се „цареви планина“ замене са другом групом и све почиње из почетка. Мале гориле знају и за жмурке. Сви се сакрију у шипражје, а један их тражи. Прилично често неки „малишан“ почиње да изводи неки застрашујући плес, а сви остали, тобож од страха, попадају ничице пред њим. У игри често узимају учешће и одраслије животиње. Али, у пријатељској тучи или рвању, оне спутавају своју снагу да не би озледиле младе. Уосталом, све одрасле животиње веома се нежно опходе према младунчади. Чак и огромни вођа чопора, покоравајући се општем правилу, трпи њихове ударце по лицу и дозвољава им да му се успну на његова „света седа леђа“. Чак и од најнасртљивије дерлади само се лено брани.

Приче хвалисавих ловаца, који доносе у Европу — као своје ловачке трофеје — коже убијених горила, о свирепости и крволочности ових животиња, немају никакве основе. При сусрету с горилом не треба га гледати упорно, јер ће такав поглед животиња „схватити“ као изазивање. Обавивши ритуал „бијења у груди“, надражени горила кренуће према човеку, али ако он остане да стоји мајмун ће скренути у страну или ће се зауставити на неколико метара испред њега. Али, ако човек изгуби власт над собом и почне да бежи, горила ће почети да га уједа за ноге.

Међу домороцима постоји чврсто уверење: човек кога је горила ујео несумњиво је — кукавица.

ЗА СПАС КРОКОДИЛА

Кожа крокодила један је од значајних производа у индонежанском извозу. Од пре извесног времена Индонежани су се забринули: крокодила има све мање. Да би се обезбедио нормалан прираштај ових животиња у Џакарти су почели да уређују нарочиту фарму где ће се у узаним бетонским каналима гајити крокодили.

РОГАТИ ПОКЛОНИЦИ УМЕТНОСТИ

Телевизија стиче из године у годину све више присталица и то не само међу људима, већ и међу кравама. Тако бар каже енглески фармер Чарлз Пицен из Аксмаута. Он сасвим озбиљно тврди да свака од његових 25 крава после вечери проведене пред телевизором даје просечно 9 литара млека више. Ево шта он каже:

„Неки фармери користе радио-апарате да би добили више млека јер верују да краве воле музику. Ја сам пошао даље: моје краве имају могућност не само да слушају, већ и да гледају програм“.

Према Пиценовом тврђењу четвороноги љубитељи телевизије највише воле каубојске филмове. Љубав на телевизијском екрану их не занима, али зато после гледања америчких „филмских ужаса“ количина млека катастрофално опада. Пицен је спреман да своја запажања достави састављачима телевизијских програма, ако се ови одлуче да заведу — нарочите емисије за рогату марву.

ДЕЛФИН С НЕБА

Над црноморским градићем Лазаревскаја владало је недавно страховито невреме. Када је пљусак стао а ветар се стишао, радници запослени на изградњи једне нове биоскопске дворане са запрепашћењем су угледали на земљи полумртвог делфина.

Градилиште се налази километар далеко од мора. Какво се чудо догодило? Утврђено је да је делфин буквално пао с неба. Наиме, животињу је захватио страховит вихор, подигао је увис и носио извесно време.

ПРИЈАТЕЉ ТОРЕАДОРА

Испред арене за борбу с биковима у мадридском кварту Лос Вентосу стоји споменик Александру Флемингу. Мада Флеминг није био тореадор, па га чак борбе с биковима нису ни занимале, споменик му је подигао синдикат који организује кориде. Јер, пеницилин који је открио Флеминг спасао је досад многе рањене тореадоре од тровања крви.

КУТИЈА — ДЕТЕКТИВ

НЕДАВНО се власник јувелирске радње у једној малој вароши Калифорније спремао да затвори своју радњу када је ушла муштерија. Човек је затражио да види један прстен, али када се власник окренуо осетио је цев револвера на свом боку. Пошто је наредио власнику да не мрда, лопов је узео драгоцене робе у вредности од преко 20.000 долара, покварио алармно звонце и ишчезао.

Само три часа касније један агент га је ухапсио у суседној вароши удаљеној око 80 километара. Бандит је био запрепашћен. Није био неки познати лопов и полиција није имала никакве податке о њему. На рукама је имао рукавице и није оставио никакве трагове и зато се питао ко је дао податке полицији о њему и како су га пронашли и препознали.

Хапшење овог и многих других бандита може се приписати једној обичној кутији. Ова кутија је показала одличне резултате. Истраге за које су раније били потребни читави месеци сада се завршавају у току неколико дана или чак часова. Ево како та кутија помаже:

Само неколико минута пошто је јувелир пријавио крађу драгуља стигли су полицајци и један од њих носио је малу дрвену кутију. У кутији је било 536 негатива за фотографије величине 12/10. Поређани у кутији ови негативи су показивали 130 различитих врста фризура, 37 врста носева, 102 типа очију, 52 форме брада и 40 пари усана. Сем тога било је много разних обрва, брада, бркова, наочара итд. — дакле свих делова лица из којих се може саставити скоро сваки људски лик.

Када је полиција почела да показује јувелиру те делове он је после неколико примерака тачно показао на косу коју је бандит имао. Тако је исто било са веђама, носом, наочарима, устима итд. На крају када је све било састављено полиција је имала тачан лик бандита. Када су то лице показали јувелиру он је узвикнуо: „То је тачно он!“

Тако добијено лице се фотографише и пошаље свим полицијским станицама и поштама, железничким станицама итд. Већ после два сата један стражар је добио ту слику, препознао лопова и одмах га ухапсио.

Ова кутија је до сада показала одличне резултате. Крајем прошле године два добро наоружана бандита упала су у банку у Сан Дијегу и однела 60.000 долара. Службеници банке су помоћу ове кутије дали тачан опис бандита тако да су већ после једног сата све новине објавиле њихове слике што је убрзало хапшење.

Ова кутија је проналазак педесетогодишњег Хјуа Мекдоналда, шефа техничког одељења полиције у Лос Анђелосу. Мекдоналд је дуго радио на отисцима прстију и том приликом је размишљао о томе да кад је могуће пронаћи злочинца помоћу отисака прстију зашто се то не би могло чинити на основу елемената лица где има далеко мање комбинација.

Он је почео да сецка разне фотографије лица на више делова и да онда од тих делова састављa нова лица. У почетку је то ишло тешко и споро, јер је било пуно разних комбинација. Али Хју није губио стрпљење и из године у годину настављао је са послом. Међутим како је то захтевало много времена и новца он је готово био решио да напусти опите кад му је помоћ дошла изненада.

Срећом за његов опит се заинтересовала фирма Таусенд компанија из Санта Ане у Калифорнији. Тако је Хју добио потребан новац, техничаре, и изнад свега апарате о којима је сањао. У току следећих пет година његови људи снимили су 50.000 лица у Сједињеним Државама и иностранству. Све су те слике биле исечене у шест делова: нос, брада, очи, усне, веђе и коса. Том приликом је Мекдоналд утврдио да има око 500 група које обухватају сва лица. А онда је то требало испробати.

Полиција у Лос Анђелосу је пристала да изврши прве практичне пробе. Али први покушаји нису били баш најуспешнији. Од 123 случаја решено је само 18. Постепено Мекдоналд је усавршавао свој систем па су и резултати били све бољи тако да је полиција у Лос Анђелосу откупила три ове кутије а касније су их набавиле и остале полиције у Сједињеним Државама и иностранству.

Међутим, у последње време све већи број разбојника користи маске за време „операција“. Нарочито је популарна маска од најлон чарапе која се навуче преко главе. Али Мекдоналдова кутија и ту помаже, јер је довољно да један део лица буде маркантан па да се лако уђе у траг разбојнику. Тако је приликом једне пљачке бандит био ставио чарапу на лице, али су ипак његов шиљаст нос и плава коса били довољни да буде ухваћен.

ЧОВЕК ЗА СТОЛОМ

У СРЦУ Бразила живе индијанска племена чији припадници без икаквог стида иду потпуно наги. Али, ако било кога из тих племена затекнете при јелу, он ће се страховито збунити и постидети. Показати се пред другим док се једе сматра се тамо великом срамотом. Због тога, ако неки Индијанац ипак буде принуђен да једе у присуству другог, он обара главу и окреће је у страну. А онај који је угледао онога који жваће, окренуће му се леђима ако је васпитан човек и остаће тако све док обед не буде завршен.

У прошлости је код многих народа постојао сличан обичај. Код Ацтека, на пример, када је цар Монтезума седао за трпезу пред њега су стављали златан параван. Нико није смео да види како цар једе. У потпуној издвојености обедовале су поглавице многих афричких и полинезијских народа. Нарушавање ове издвојености кажњавано је смрћу. У Дахомеји, на пример, онај ко би видео цара како једе морао је сместа да умре. Када је син једног цара у Конгу видео свог оца при јелу, био је на лицу места погубљен.

Како се појавио овај, да да тако кажемо, ружан и страшан обичај? Ове забране или табуи везани су за веровање првобитних људи да храна коју човек узима постаје део њега самога. Било какво зло које би се нанело храни, врачањем на пример, исто је што и зло нанесено самом човеку, јер се сматрало да ће он заједно с храном унети у себе болест или чак и смрт.

Због тога, уколико мање особа виде човека док једе утолико боље. Најбезбедније је ако се то обавља без сведока. А ако се већ трпеза мора с неким делити, онда само с човеком од кога се зло не може очекивати, коме се безрезервно верује. Тако се заједничко узимање хране код неких народа претворило у ритуал који замењује доказе о поверењу и узајамном пријатељству.

Године 1254. дошле су у главни стан Златне хорде, кану Батуу, изасланици француског краља Луја IX. Путовали су до кана око годину дана. И шта је Бату најпре учинио да би показао изасланицима своју наклоност? „Наредио је да седнемо за сто и заповедио да нам се да млека — писао је касније Гијом Рубрук, Лујев изасланик — јер они сматрају за веома важно кад неко с њима, у њиховом дому, пије кумис".

Римски изасланик Јаков Рајтенфелс, који је боравио у Русији седамдесетих година 17. века, писао је да Руси сматрају као немогуће „склопити пријатељство ако се претходно обе стране не наједу и не напију за једним столом".

Заједничка трпеза претворила се у симбол пријатељства и одбити јести за њом значило је исто што и одбити понуђено пријатељство. Ето због чега на Истоку ако гост из било каквог разлога не може да једе он, да га не би погрешно схватили, замаче прст у сланик и затим га олиже. На тај начин бар симболички дели трпезу са својим домаћином.

На двору римског императора Августа гозба се обично састојала од 4 до 6 јела. Познат по својој расипности војвода од Бургундије приређивао је гозбе на којима је служено 30 јела. На двору енглеског краља број јела пењао се на 44.

Али, све то бледи у поређењу са гозбама које су својим гостима приређивали руски бојари. Уколико је већим бројем јела гост био послужен то је част која му је указивана била већа. У обичним бојарским домовима у част госта износили су на сто 30 до 40 различитих јела. На царским гозбама, нарочито ако су угошћавани страни изасланици, број јела пењао се на 100, 150 па чак и 200. „Рекорд" вероватно представља пир приређен у част неког грофа Карлила када је било послужено 500 разних ђаконија.

Али, ма колико да је био велик апетит, издашност домаћина превазилазила је „скромне" могућности којима је природа обдарила госте. Излаз је ипак био нађен. Један француски путник који је у XIII веку боравио у Русији писао је о обичају Руса да на гозбе долазе с нарочитом врећом у којој су односили све оно што за трпезом нису могли појести.

Арапски путописац Ибн Фадлан, који је пре десет векова посетио царство Бугара на Волги и кога је цар позвао на пир, забележио је: „Када се обед завршио, сваки од нас понео је кући све оно што је остало пред њим на столу".

Такав обичај познат је и у земљама Средњег и Далеког истока. У Јапану су још у прошлом веку гости долазили на свечане гозбе доносећи собом празне корпе. У њих су стављали и односили кућама оно што не би могли да поједу на самом пиру...

БУХАЧ — ИНСЕКТОЦИД

Непосредно пред други светски рат, 1939. године, Нобелова награда за хемију додељена је доктору Лавославу Ружички.

Лавослав Ружичка рођен је 1887. године у Вуковару Пред добијање тог високог признања објавио је више научних радова. Један од тих радова, који је у то време био посебно значајан, јесте откриће да у далматинској биљци бухачу, у његовим цветним главицама, постоје састојци из којих се добијају прашкови за уништавање паразитских инсеката, за производњу средстава за дезинфекцију, за уништавање разних врста гусеница, штеточина у виноградарству и других биљних штеточина. Све до проналаска дидитија против биљних штеточина се борило овим средством.

ЊЕГОВА ПРВА ХАРИНГА

Мали морски слон који је угледао свет у зоолошком врту у Штутгарту већ је постао славан. Наиме, он је прва беба морског слона коју су досад чувари успели да одрже у животу јер морски слонови рођени у „заробљеништву" по правилу не преживе првих 48 часова. Морски слон је у почетку храњен млеком, а затим све до навршене шесте недеље павлаком. Свечани тренутак када је од свог сталног чувара добио прву харингу забележила је фото-камера.

Часовник за Месец

Међу многобројним задацима који морају да се изврше пре човековог путовања на Месец, медицина мора да одговори и на питање како ће се истраживачи на Месецу прилагодити условима на њему, јер тамо нема ни дана, ни ноћи, у земаљском смислу те речи.

Људски организам је биолошки прилагођен распореду дана и ноћи који се мењају у 24 часа. Природњаци сматрају да ће се човек моћи прилагодити другом мерењу времена, али да се неће моћи одвикнути од 24-часовног циклуса на који је навикао. Ради тога су стручњаци планетаријума у Филаделфији, САД, израдили такозвани Месечев часовник. Сматрају да ће овај часовник помоћи првим истраживачима Месеца да остану у ритму земаљског времена.

Месечев часовник има два бројчаника. Један показује време по Гринвичу, земаљско време, док други показује време на било којој тачки Месечеве површине. Поред тога он показује положај Земље, њену фазу код посматрања са Месеца, висину Сунца и његов положај изнад или испод хоризонта. Овај часовник треба да помогне првим астронаутима који се спусте на Месец да се боље сналазе, оријентишу и не мењају начин и ритам живота на који је наш организам навикнут ритмовима живота на Земљи.

СЛАДАК ШЕШИР

Долазак две манекенке у зоолошки врт у Франкфурту на Мајни највише је одушевио једну козицу. Привучена изгледом модела које су манекенке приказивале, козица им се привукла и стала да брсти украсе на њиховим шеширима.

ИТОК — ЕСКИМ НА ЖИЦИ

У АУСТРИЈСКОМ циркусу „Реберниг", у Бечу, највећа је атракција — Еским на жици. Како је дошло до тога да један Еским постане артиста на жици?

Итоков прадед ишао је у лов на беле медведе са коштаним копљем и пловио у кануу направљеном од коже туљана. Али Итоков дед кренуо је другим путем. Он се није задовољавао коштаним копљем и кануом од коже туљана није хтео да гледа само ледене брегове, него да види и други свет, па је са китоловцима дошао у Данску. Тамо му се толико свидело да је одлучио да остане у тој земљи и оженио се Данкињом.

Ако је већ деда Итоков доказао да има немирну крв, то се већ код његовог сина још више испољило. Итоков отац није се задовољио да живи у данској престоници. Није се вратио ни на Гренланд, него је постао артиста у једном циркусу којим је пропутовао Европу. Оженио се Аустријанком и тако се догодило да се Иток, оригиналан Еским, родио у Аустрији.

ИТОК ПРИЛИКОМ ЈЕДНОГ ТЕШКОГ СКОКА

Иток је одрастао као и толика циркусна деца у колима за становање. Његово игралиште био је мањеж, његови другови била су остала циркуска деца. Убрзо је Итоку било јасно да ће и он постати артиста. Учио је, тренирао, усавршавао се и једнога дана имао је властиту тачку: ходање по жици, Иток је на жици изводио салто. Међутим, једног дана један менаџер случајно је видео дивне костиме које је Иток наследио од свог деда. Тада се родила нова идеја: Иток — оригинални Еским — на жици.

Сада су се менаџери почели отимати о њега, јер је уместо модерног сјајног артистичког костима наступао у крзненом ескимском костиму који је његов дед сачувао за успомену када је увидео да у својој ескимској одећи сувише пада у очи на улицама Копенхагена.

Данас је Иток „нумера" интернационалног ранга. Недавно је дошао из Токија где је гостовао, али не у ескимском костиму, јер је у Токију била врућина па није могао наступати у крзненом оделу. После свога ангажмана у „Ребернигу" одлази за Енглеску.

Уређује Паја Патак

Жури се

Ушао Пера Ждера у један ресторан и поручио ручак. Чека он десет минута, петнаест, двадесет и најзад се љутито обрати келнеру који се стално мувао између столова:

— Могли бисте да будете савеснији и брже да услужујете. Јер, ја се журим... разносим хитне телеграме.

Зависи

Дошао Шиља на море и у једном хотелу пита портира:

— Молим вас, колико стаје дневно соба с једним лежајем?

— То зависи од положаја... — поче да му објашњава портир мислећи при томе на коју је страну соба окренута.

— Ах, што се тога тиче ја увек лежим на леђима.

Умесно питање

Мики прича Паји:

— Јуче сам био на утакмици. Да знаш, стадион је био распродат до последњег места.

— А зашто нико није хтео да купи то последње место? — запита га Паја кога никад није много интересовао фудбал.

Логично

— Не бој се ништа, Мићо — теши Мини Микијевог сестрића кога је довела у амбуланту. — Чика доктор ти неће баш ништа урадити.

— А зашто смо онда дошли к њему? — одговори јој кроз сузе мали Мића.

Чему страшило?

— Зашто ниси поставио у башту страшило сад кад ти воће дозрева? — запита Белка Шиљу?

— А чему? Ја сам и тако по читав боговетни дан код куће.

Једна више

Мића се вратио из школе, поносан што је научио да у човечјем телу, те према томе и у његовом, има 222 кости. Сутрадан, пре но што је пошао у школу Мики жели да га преслиша и увери се да није заборавио лекцију.

— Мићо, колико костију имаш?

— Две стотите двадесет и три...

— Како, две стотине двадесет три? Па синоћ си рекао један други број...

— Да, али сам синоћ за вечером прогутао једну малу рибљу кост.

ПРЕРИЈА

ПО РОМАНУ Ф. КУПЕРА

КАДА ЧОВЕК ПОРЕМЕТИ ПРИРОДНУ РАВНОТЕЖУ

ДОБРО је познато да човек неопрезним уништавањем ове или оне животињске врсте свакодневно ремети хармонију природе и желећи да постигне непосредну корист проузрокује многе непредвиђене недаће.

Од почетка XIX века људи су на земљи потпуно затрли 70 врста сисара, а 600 других врста налазе се на путу изумирања. Попут ђавољег шегрта човек често покушава да унесе ред у природну „анархију". На жалост, резултати овакве интервенције су најчешће поразни. Један од најлепших примера те врсте представља насељавање новозеландских острва Макари зечевима да би се јеловник становништва обогатио новом врстом дивљачи. Немајући природних непријатеља зечеви су се тако брзо размножили да су усеви на острвима доведени у опасност. Људи су се досетили јаду и у борбу против зечева бацили су мачке које су за кратко време десетковале зечеве. Успех је био само привремен, јер када су мачке остале без зечјег плена окомиле су се на морске птице чија су јаја урођеници необично ценили. Тада су људи помоћу паса пошли у рат против мачака. Пси су лако изашли на крај са својим древним непријатељем, али су се исто тако окомили на фоке који представљају један од главних извора прихода месног становништва. Сада се администрација на острвима Макари налази на тешкој муци, јер не зна како да уништи пса који је насељен да уништи мачке које су увезене да би се изашло на крај са зечевима.

„Побољшања" која човек покушава да унесе у ред природе често се окрену против њега. Масовна и непланска употреба хемијских средстава довела је у више махова до тешких последица. Када су на такав начин у целом једном француском округу уништене пчеле др. Швајцер се обратио становништву и властима следећим речима: „Упућен сам у трагичне последице хемијске борбе против инсеката у Француској и другим земљама. Дубоко их жалим. Савремени човек често не уме да предвиђа, нити да користи средства предохране."

Стручњаци наводе многе случајеве нерационалне употребе хемијских средстава. Простране маслинове шуме на Сардинији нису целе једне године дале плода, јер су

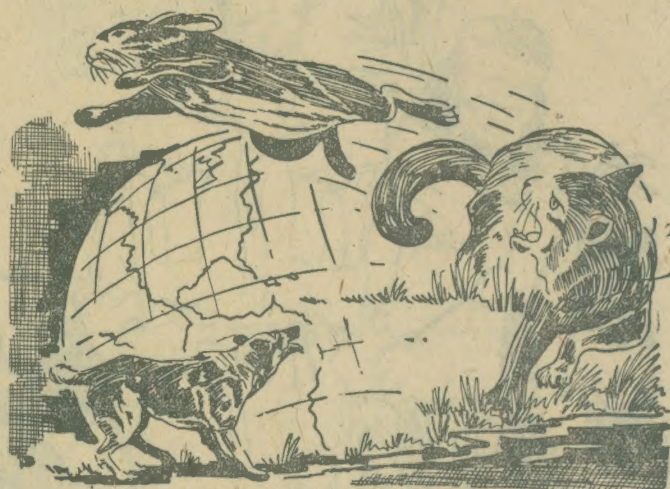

страдале од неодговарајуће употребе хемијских средстава за уништење маларије. У Канади је на исти начин уништено 800.000 пастрмки.

Поремећењу природне равнотеже доприноси и ширење индустријске цивилизације. Изграђене површине се свакодневно шире на рачун биљног света. Сматра се да градови и градска насеља, путеви, аеродроми, индустријске инсталације и фабрике у целом свету покривају данас 1.500.000 квадратних километара што је више од укупне површине Француске, Шпаније, Португалије, Швајцарске и Белгије заједно.

БОГАТСТВО ОД ГЛУПОСТИ

Нарочита комисија америчког Конгреса утврдила је да грађани Сједињених Америчких Држава сваке године потроше више од сто милиона долара на рекламирање потпуно некорисних препарата за мршављење. Комисија саветује властима да строго кажњавају несавесне произвођаче таквих препарата а грађанима, оним који хоће да омршаве, да — мање једу.

УГРОЖЕНИ ДВОГОДИШЊАЦИ

Ко доживљава највише непријатности у животу? Малишани од ... две године. То су открила четири њујоршка лекара који су у предграђима испитали и лечили 9 хиљада малишана до седам година. Лекари су закључили да се двогодишњацима-дечацима догађа 75 одсто више несрећних случајева но деци другог узраста и пола.

СВЕ ВИШЕ МЛЕКАРА НА СВЕТУ

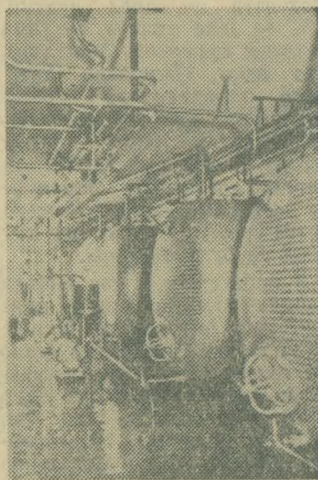

Шведска, Финска и Норвешка троше за једну трећину више свежег млека, него све остале земље Западне Европе. Напротив, Данска троши само једну петину намуженог млека у свежем стању, једну десетину претвара у млекарама у разне млечне производе, а 70% млека преради у чувени дански маслац. Од обраног млека, које остане после добијања маслаца, производи се делом млеко у праху, које као и оплављено млеко највећим делом иде за исхрану стоке.

Узорци пастеризованог млека свакодневно се прегледају у лабораторијама млекара, ка

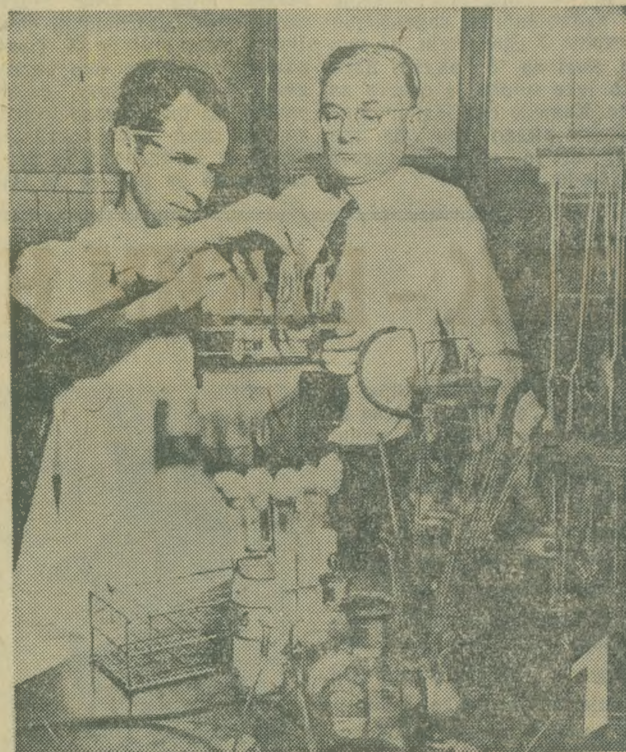

ко би се утврдило да ли су све количине млека, које се износе на тржиште, чисте и незагађене (снимак број 1). Већина млекара у Данској су својина сељачких задруга, а у целој земљи има око 1.100 задружних млекара. Млеко сваког задругара при довозу у млекару се измери на ваги и пошто пређе кроз низ уређаја одлази у нарочите цистерне, (снимак број 2), из којих према потреби иде на прераду или за продају у свежем стању.

ОПАСАН КАНДИДАТ

На страницама француског листа „Фигаро" недавно се појавио овакав оглас: „Желим да оставим пушење и због тога тражим запослење на складишту бензина или експлозива".

ПЕХАР ОД НОЈЕВОГ ЈАЈЕТА

Пехар који показује сарадница берлинског Музеја уметничког занатства начињен је од нојевог јајета. Јаје је опточио златом нирнбершки златар Елијас Ленкер при крају 16. века.

За време другог светског рата, приликом преношења музејских експоната у склониште, нојево јаје се разбило и од пехара је остао само златан оков. Кустоси музеја обратили су се за помоћ директору зоолошког врта у Берлину. Требало је да прође више од пола године пре но што је зоолошки врт могао да поклони музеју ново нојево јаје.

Ручак на шеширу

На Трафалгарском скверу у Лондону често се може видети човек на чијем шеширу стоје две- три птице и зобљу зрневље из удубљења. То је велики љубитељ птица Алферд Скинер који излази у шетњу носећи на глави шешир од кога је начинио прави птичји ресторан.

Кућа на Месецу

Куће за становање на Месецу већ су припремљене и то у више различитих облика и цена. Ту се могу наћи и виле са гаражама и још много тога. Свака од тих кућа располаже оставом довољно великом да се у њу може сместити храна за тројицу астронаута, тако да они ни у чему не оскудевају 45 дана. Ове куће приказали су публици техничари свемирског одељења фирме „Вестингхаус“

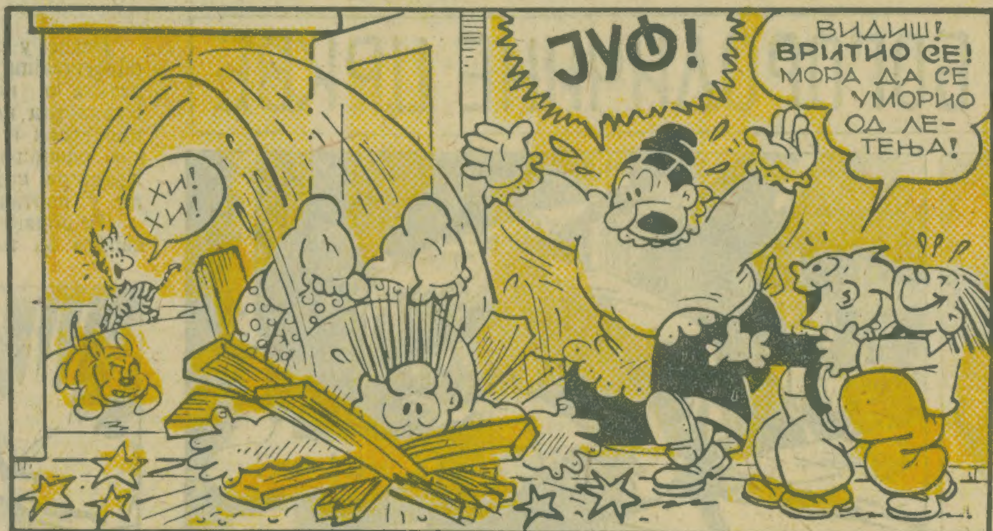

Европа открива кафу

✱ Судећи према рукописним сведочанствима сачуваним до данас, кафа је била позната у Арабији и Персији још 875. године.

✱ Прва кафана у свету била је отворена 1554. године у Цариграду. Убрзо су се појавиле кафане и у другим градовима широм Турске. Разговори уз шољицу кафе, који су често имали политички карактер, изазивали су незадовољство муслиманског свештенства. Сопственике кафана оптуживали су да одвлаче верника од молитве. Влада је издала наређење о затварању кафана, али су оне и даље постојале, нелегално додуше, а број поклоника кафе стално је растао. Најзад су кафане избориле своје место под сунцем: укинут је закон који их је забрањивао. Турски дипломати и државни чиновници почели су да пропагирају кафу и у другим земљама.

✱ Извештаји о дрвету на коме расте кафа стигли су у Европу крајем 16. века. Године 1573. немачки лекар Рауволф извештава о кафани коју је видео у Алепу. Прве џакове с кафом донели су у Европу из Турске 1615. године бродови Млетачке Републике. Прву шољицу кафе у Италији припремио је себи 1626. године папски изасланик Дела Вале по повратку из Персије.

✱ Прва кафана у Лондону била је отворена 1625. године. Сопственица те кафане била је једна робиња, Гркиња, коју је купио у Турској Енглез Едвардс и која је по доласку у Енглеску стекла слободу. Захваљујући томе што је Гркиња умела да спрема веома укусну кафу, овај напитак је стекао велику популарност у Лондону. Већ крајем 17. века у Енглеској је било више од три хиљаде кафана.

✱ Пионири у ширењу кафе у Француској били су странци, нарочито посланик турског султана Сулејман-ага који је 1669. године на гозбама приређиваним за племство и људе с двора сваком нудио црни мирисни напитак. Убрзо је кафа постала „мода“ и на француском двору. Три године касније неки Јерменин по имену Паскал отворио је на тргу Сен-Жермен прву кафану уређену по угледу на цариградске. Међутим, Паскал је убрзо банкротирао и кафана је била затворена. Али, већ 1690. године један Грк са острва Крита отворио је кафаницу у којој је кафа продавана веома јефтино. Мамећи госте, Крићанин је певао:

О пиће, које обожавам
Владај над свима!
Одвлачи поклонике грожђа
Јер ти си лепше од вина!

Популарност кафе је расла. Године 1702. Италијан Прокопио дел Костели отворио је у Паризу кафану „Прокоп“ која и данас постоји. По читавој Француској стале су да ничу кафане и 1720. године само у Паризу било их је 380.

✱ У Пољску је кафа доспела захваљујући једном од витезова краља Јана III Собјеског. За време рата он је у шатору турског везира открио знатне количине црних зрна, допремио их у Варшаву и — отворио кафану.

✱ Цигура је један од најраспрострањенијих сурогата кафе. Према сведочанству Плинија и Диоскорида, стари Египћани су употребљавали цигуру заједно са осталим поврћем. Искоришћавање меснатог корена цигуре као замене за кафу или као додатка правој кафи најпре се појавило у Немачкој, а затим и у другим земљама.

ВРЕДНА МАЈМУНИЦА

Дресер животиња из Милана Триалфини научио је мајмуницу Сабину да му помаже у домаћим пословима. Сабина додаје свом господару одело док се он облачи, уредно увече враћа одело у орман, доноси из поштанског сандучета новине и писма и брише подове.

ЈЕДАН ПОДВИГ СА ЋОРЦИМА...

Руководство устанка на Романији упутило је, после успешних акција у лето 1941. године, групу партизана на Јахорину да успостави везу с тамошњим устаничким снагама. Група је одмах кренула. Пошто је пролазила територијом на којој је било јаких окупаторских гарнизона, она се углавном кретала ноћу. Чим су дошли на Јахорину, одмах су успоставили везу са руководством устанка у том крају. Одлучено је да се изврши напад на усташко упориште на Јахорини.

Једнога дана пред зору неколико партизана је пошло у извиђање усташког упоришта. Када су прикупили податке, поднели су их командантима, па је на основу тога извиђања решено да се сутрадан у зору изврши напад на усташе.

Партизани су без тешкоћа пришли сасвим близу непријатеља и из непосредне близине отворили пушчану ватру, а уз то су бацали и бомбе. Међу усташама настао је метеж. Нико од њих није помишљао на отпор. Јурили су на све стране.

У плану напада било је предвиђено и постављање заседа према Сарајеву. Док су партизани заробљавали збуњене усташе и сакупљали богат плен, ипак је неким усташама пошло за руком да измакну у правцу Сарајева. Међутим, ове бегунце заробио је на необичан начин руководилац заседе Алекса Бојовић-Брка.

Док је трајала борба око усташког упоришта, Брка је лежао у заклону крај пута. Неколико бораца који су били са њим, распоредио је унаоко подаље од себе. У једном тренутку пред њега је излетео усташа с пушком. Пошто је имао само неколико бојевих метака Брка их је чувао, а у цев је ставио ћорак. Кад је налетео усташа, Брка је опалио ћорак и одлучно наредио усташи да седне и одложи пушку. Преплашени усташа је извршио наредбу. Није прошло неколико тренутака, а налетео је и други усташа. Брка је и њега на исти начин разоружао.

Сцена се тако понављала више пута и убрзо је на друму чучало око двадесетак усташа. Али, тада се тек Брка нашао у неприлици. Није знао шта да ради са усташама. Уосталом, видео је да су и они приметили да је он сам и да их је у ствари изиграо. Међутим, Брка се досетио и гласно позвао једног свог борца, наредио му да доведе „чету“ на друм. Борац се досетио шта Брка мисли и отрчао до усташког упоришта које је већ било пало да доведе помоћ. Није прошло дуго времена и појавили су се партизани. Тада је Брка збуњеним усташама рекао показујући им ћорке:

— Ето, видите, чиме сам вас заробио.

Копнена »морнарица«

Партизани са острва Корчуле превозили су једне ноћи у децембру 1942. године групу бораца са свога острва у биоковски партизански одред. Наишли су на непријатељске патролне чамце, али су се снашли и извели потхват који подсећа на подвиге из времена ускока.

Посада партизанског моторног чамца, накрцаног добровољцима који су одлазили у своју партизанску јединицу приметила је у близини рта Ловишта на полуострву Пељешцу непријатељску заседу: два италијанска патролна брода са угашеним моторима и светлима.

Драгомир Биљчић, искусни партизански бродар и возач чамца, одмах је смањио гас и нечујно окренуо чамац према обали Пељешца. Италијани су их ипак опазили и кренули у потеру. Међутим, када је већ изгледало да ће се партизански чамац дохватити безбедне обале, са супротне стране појавио се и трећи италијански патролни чамац.

Партизани су се одмах договорили и одлучили да наставе вожњу мотором уз саму обалу. Друго им није ни преостајало, јер искрцавање пред италијанским бродовима значило би неминовни пораз у сукобу са много јачим противником.

Биљчић је после краће вожње уз обалу управио чамац кроз уски, тамни пролаз који се са мало већег одстојања није могао ни запазити. Водио је између усечене хриди и стрме, камените обале. Спретно и нечујно прошавши туда Биљчић је зауставио чамац у скровитом затону.

Фашисти су се одједном нашли у недоумици. Јер чамац кога су до пре неколико тренутака назирали одједном је нестао као да га је море прогутало. Хридина је међутим спречавала да се види оно што се иза ње догађа. Сви партизански борци осим посаде сишли су на обалу и упутили се ка северној страни полуострва.

Посада партизанског чамаца лако је могла да крене са борцима које је превозила, али било јој је стало да сачува и чамац који је за партизанска борбена дејства на мору веома много значио.

Италијани су упорно чекали рачунајући да ће бар чамац, ако не и посада постати њихов плен. Нешто после поноћи почела је да пада јака киша. То је омогућило партизанским морнарима да изађу из клопке. Једном од њих пало је на памет да превуку чамац преко уске превлаке рта Ловишта. То је било веома напорно, али су сваког тренутка били све даље од места на коме су се укотвили патролни бродови фашиста. Најзад су после дугог „пловљења“ по копну превукли чамац на другу обалу. Одатле су тихо веслајући замакли више од једног километра према северу, о онда су упалили мотор. Пошто су укрцали све другове, срећно су стигли до Козја, увале на острву Хвару, одакле су идуће ноћи продужили према биоковској луци Грашници.

Вагонетом у непријатељско упориште

Крајем августа 1941. године партизани су одлучили да ослободе Столице. Напад су извршиле четврта колубарска и прва азбуковачка чета.

Знак за почетак напада требало је да да Жикица Јовановић-Шпанац који је био задужен да отвори ватру из непосредне близине на саму команду непријатељског гарнизона. Међутим, пошто тамо није било лако стићи, Жикица се послужио лукавством. Поред самог места где је била непријатељска команда пролазила је пруга оближњег рудника антимона. Жикица је сео у један вагонет и једноставно се отиснуо пругом. Стражари нису на то обраћали пажњу, јер се често дешавало да се вагон сам откачи и сјури низ падину.

Чим је вагонет био испред команде, Жикица је из њега хитро искочио и отворио ватру на непријатеља. То је био знак да се изврши напад на Столице. Непријатеља је највише збунила пуцњава на саму команду, па није могао да организује озбиљнији отпор. Немци су се грчевито бранили, али су ипак били присиљени да се повуку из Столица у Крупањ. Тако су ослобођене Столице и рудник антимона.

Паклене машине у авионима

Негде у лето 1944. године партизански обавештајци у Хрватској дошли су до података о начину обезбеђења аеродрома Куриловац недалеко од Загреба. Подаци су проверени и изјавама двојице ваздухопловних официра такозване независне државе Хрватске, који су са тог аеродрома пребегли у партизане.

Ти подаци су помогли да се разради план напада на тај аеродром који је био јако

осигуран. Пребеглим официрима је наређено да на аеродром уведу двојицу партризанских диверзаната и да их по извршеном задатаку врате на слободну територију.

Партизански диверзанти, снабдевени пакленим машинама, кренули су средином јула 1944. године у Загреб. Били су одевени у униформе домобранских ваздухопловних официра. На аеродром су ушли без икаквих препрека. Пошто је пао мрак, они су се попели у авионе недалеко од хангара и у њих ставили темпиране паклене машине.

Ујутру, кад су они већ били далеко од аеродрома, одјекнула је снажна експлозија: уништено је 17 авиона. Немци су алармирали све на аеродрому, али диверзанте нису открили.

ПРЕМА РОМАНУ В. ИГОА — ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ

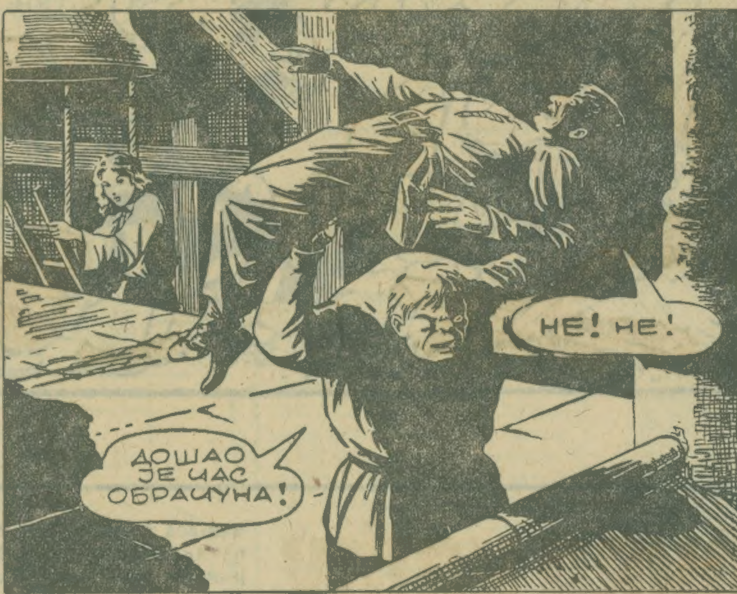

Ђ. ЛОБАЧЕВ

ТАЈАНСТВЕНА ПЕЋИНА ?

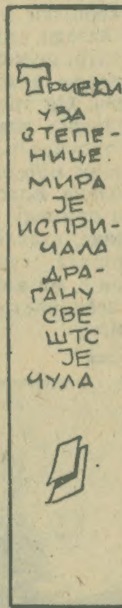

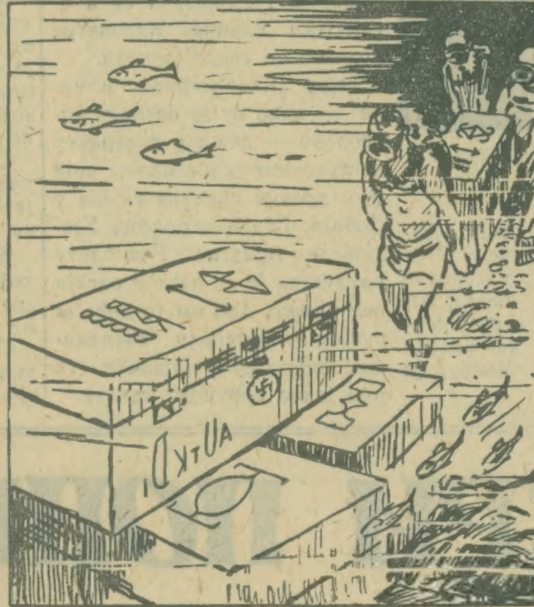

КУПОН БРОЈ 10

Питање:

22. Шта све пише на сандуцима?

ОДГОВОР НА ПИТАЊЕ ИЗ КУПОНА БРОЈ 10

22. ____________

____

____

____

ПУСТИЊСКИ СКАКАВАЦ

РЕЛАТИВНО мало се зна и пише о борби која се вековима води између скакаваца и човека мада у њој учествује око 350 милиона људи широм наше планете. У последње време организовале су Уједињене нације планску борбу против ове штеточине.

Чудовиште против којег је поведена борба има шест ногу, петоро очију и срце у облику дуге увијене цеви. Његова глава слична је машини, има четири вилице, а заштићена је оклопом кроз који вода не може да продре. Име тог чудовишта је Schistorcerca gregaria, или популарно — пустињски скакавац. Ова врста скакавца може и да скаче и да лети.

Територија на којој се води борба између човека и тог чудовишта простире се од Атланског океана до Хималаја, обухвата целу Африку, Средњи исток, шири се на Централну Азију, обухватајући Авганистан, Пакистан и Индију.

Рој скакаваца у лету представља призор који се тешко може замислити. Године 1961. један такав рој потпуно је замрачио град Њу Делхи. Неколико часова огроман облак висио је изнад вароши и предграђа. Сматра се да је овај рој скакаваца био дуг око 35 а широк око десет келометара.

Многи крајеви од Рабата у Мароку, па до оних на обалама Атлантика и најудаљенијих села у Кашмиру осетили су сву тежину најезде чудовишта против којих као да није било никакве одбране. Облак који представља рој скакаваца сличан је левку торнада који се приближава. Он се спушта на све што се може јести — од бадемовог дрвета до посејаних усева. Када се такав облак појави ваздух почиње да ври, сунце се замрачи а пољане на које се спусти потпуно опусте. Онда се рој поново подиже да би се спустио на следећи крај. И њега, такође, немилосрдно опустоши.

Упркос имена које носе — пустињски скакавци — ови инсекти не воле сушне пределе већ иду тамо где има довољно влаге. Без влаге они не би могли да се размножавају. Када мужјак оплоди јаја, женка копа рупу у влажној земљи дубоку око 15 сантиметара и ту снесе око 300 јаја. Млади скакавци пролазе три фазе док не одрасту. Тек у трећој фази они добијају крила. У првој они су непокретни тј. не удаљују се од места где су се излегли. У другој фази, мада немају још крила, они су у стању да превале и по 300 километара недељно.

Чим млади скакавци добију крила они их одмах пробају, предузимају масовне пробне летове који могу трајати и по десет часова без одмора одржавајући савршену дисциплину за време лета. Међу њима има мало непослушних, а још мање дезертера. Лете заједно, спуштају се заједно на разна подручја за храну и заједно полећу у нове пљачке. Рачуна се да у једном роју може бити око 15 милиона скакаваца.

Мада су скакавци вековима представљали опасног непријатеља, озбиљнија заједничка акција није дуго предузимана. Тек 1929. године основан је у Лондону Истраживачки центар за борбу против скакаваца. Тада су почела озбиљна научна истраживања у борби против великог непријатеља човечанства. Касније, представници 16 земаља састали су се у Дамаску 1958. године да нађу решење како да се тај непријатељ уништи у заједничкој борби коју ће водити све угрожене земље на свету.

Једна група научника месецима је пратила ројеве скакаваца на путу од Рабата до Далеког истока. Научници су студирали најбољи начин одбране против скакаваца а нарочито њихов начин размножавања у првом реду уништавањем легала — места где женке носе јаја.

Пошто су сеобе и покрети скакаваца уско везани са климом то су и временске прилике необично брижљиво студиране.

Захваљујући напретку науке у овој области борба против скакаваца води се много успешније. Доскора су углавном разним инсектицидима засипани млади у првој и другој фази. Том приликом смртност је била око 30%. Међутим, користећи нове отрове смртност је приликом запрашивања 100% и то поступком који је много јевтинији.

Једна група научника која је прошле године крстарила пределима Блиског и Далеког истока није нигде могла да открије ове опаке штеточине. Разуме се да то не значи да су они потпуно уништени али свакако представља огроман напредак. Први пут после више од 4.000 година пошло је људима за руком, ако не да униште а оно бар да зауставе страшну најезду.

КРОЗ ШАХОВСКИ СВЕТ

МАРАТОНСКИ ТУРНИР. — Међународни турнир у Бечу игран од 31. маја до 30. јула 1898. године убраја се у историји шаховских такмичења у најјачи и најдужи. На њему је било окупљено 20 најбољих мајстора изузимајући Ласкера и Харусека. Како је један од учесника у току такмичења одустао то је одиграно 38 кола. Заједнички победници овог маратонског такмичења били су др Тараш и Пилсбери са по 27,5 поена испред Јановског са 25,5, Штајница са 23,5, Шлехтера са 21,5 и других. Победници турнира су одмах затим одиграли меч од 4 партије да би решили питање носиоца прве награде. Меч је добио др Тараш са 2,5:1,5 који му је донео право на прву награду од 6.000 круна.

ДОПИСНА ТАКМИЧЕЊА. — Велико дописно шаховско такмичење, које је почело 1954. године било је посвећено успомени на познатог играча дописног шаха, писца и организатора др Едуарда Дикхофа (1880 до 1949). Такмичење је обухватило 1860 шахиста из 33 земље. Они су били подељени у 33 групе и током три године, колико је такмичење трајало, одиграли су 9.000 партија и повукли више од 250.000 потеза. У главној групи победио је данашњи велемајстор Лотар Шмид.

НЕЗАВРШЕНИ МЕЧ. — У лето 1958. године играо се пријатељски меч између Решевског и Фишера. Наградни фонд је износио 7.000 долара и према правилнику делио се између победника и побеђеног у сразмери 65:35. После одиграних 11 партија стање меча било је нерешено — 5,5:5,5 и на реду је била 12 партија — последња која се играла у Лос Анђелосу. Иако је било одређено да се та партија игра поподне, њен почетак је накнадно одређен за 11 часова пре подне. Фишер

је одбио да се повинује измени пропозиција и био контумациран. Преостале 4 партије меча играле су се у Њујорку. Фишер је приступио на наставак меча, али је тражио да поништи контумацирање у 12 партији. Пошто му тај захтев није уважен изгубио је из борбе и 13. партију. Меч је био прекинут на штету Фишера који је остао и без обезбеђеног дела награде од 2.450 долара који је припадао пораженом.

ШАХОВСКА МИНИЈАТУРА. — Путујући из Варшаве на Московски међународни турнир 1935. године упознао се велемајстор Шпилман са једним новинаром који му се представио као добар познавалац шаха. У току разговора он му је у поверењу саопштио да је пронашао оборење варијанте Панова у Каро-кану коју Ботвиник врло радо игра са белим фигурама. На шаховској табли новинар је показао велемајстору свој „проналазак" који га је одушевио и код њега створио уверење да се са том варијантом може победити за нешто више од 10 потеза.

Приликом извлачења парова установило се да се у првом колу састају Ботвиник и Шпилман. Ботвиник је као бели у првом потезу повукао за два поља пешака испред даминог ловца желећи да игри да обележје Енглеске партије. Шпилман је желео да игра Каро-Кан, па је измењеним редом потеза настала позиција од које су водиле анализе непознатог новинара. Док је он маштао о победи, Ботвиник је вукао неочекиване потезе и у 12. потезу дефинитивно му заробио даму. Партија је трајала само пола часа и због малог броја потеза ушла је у збирку шаховских минијатура.

За почетнике — играче шаха

Стручњаци техничког института у Кијеву конструисали су један радио-електрични апарат под називом „Шом 1" који помаже играчима шаха — почетницима. Притиском на дугме на екрану се појављује осветљени дијаграм позиције једног играча. Ако играч направи грешку апарат му означава у коме делу шаховског приручника ће наћи објашњење за начињену грешку.

Пастрмка као штафетна палица

Студенти факултета за рибарство једног америчког института гаје „дугогодишњу“ речну џин-пастрмку.

Одрасла пастрмка обично је тешка 800 грама, док она коју студенти одгаје достиже тежину од 4 до 5 килограма. Додуше, пастрмка не прелази одмах у „тешку категорију“: за то јој је потребно и 10 година. Због тога једна студентска генерација предаје своју живу „штафетну палицу“ другој. Свака од ових пастрмки не иде према финишу сама, већ са читавим својим потомством: из њене икре се за 10 година излеже — и одрасте — 8 тона рибе.

АПАРАТ ЗА МЕРЕЊЕ ЕЛАСТИЧНОСТИ

Одсек за производњу научних апарата Пољске однедавно је почео серијски да производи апарат назван еластициметар са ултразвуком који служи за мерење еластичности материјала. Он треба да замени досадашње апарате и омогући проучавање отпорности ломљивих материјала различитог облика. Еластициметар ће наћи примену у испитивању керамике, стакла, синтетичких материјала итд. При том ове материје, ма какvог облика биле, неће претрпети никакву промену.

МАГАРЕ И ТВИСТ

Немачки џез-музичар Алберт Фалке купио је у Турској симпатично магаренце код кога је, како тврди, открио прави дар за игру. Ускоро ће магаренце да иступи пред публиком у Хамбургу: играће твист.

ТАЈНА »КЛЕОПАТРИНЕ ПОМАДЕ«

Каирски археолози наишли су на глинену таблицу са старогрчким текстом која потиче из 6. века пре наше ере. Показало се да је то рецепт веома цењене и ретке помаде којом су се мазале богате жене старог Египта. Том истом помадом улепшавала се и египатска царица Клеопатра позната по својој лепоти.

Тајна „Клеопатрине помаде“ — како су је назвали археолози — лежи у екстракту из луковице једне биљке која је у древна времена гајена у Либији. Група агронома Уједињене Арапске Републике предузела је да нађе и одгаји ову биљку. Ако им то пође за руком, у арсеналу савремених помодарки појавиће се још једно „оружје“ лепоте.

ОЛГОЈ-ХОРХОЈ

Легенда или стварност?

„ВЕЛИК и дебео црв, непознати житељ пустиње гмизао је по љубичастом песку. Било је нечег одвратног и истовремено беспомоћног у његовим неспретним, успореним покретима... Изненада сви црви савили су се у прстен. У том истом тренутку жуто-мрка боја најпре је одједном потамнела, а затим је постала љубичастоплава да би се одмах претворила у јаркоплаву. Без крика, потпуно неочекивано, радиста је ничице пао на песак и остао непокретан...

Каква је та тајанствена сила којом располаже олгој-хорхој, не усуђујем се да судим. Можда је то електрични напон велике јачине или отров који животиња распршује око себе, не знам...“

Ово су редови узети из научно-фантастичне приче совјетског писца М. А. Јефремова „Олгој-хорхој“.

А шта је у ствари олгој-хорхој (у преводу с монголског црево — глиста) — митско биће или стварна животиња?

О џиновском црву који наводно убија на месту први је чуо од монголских сточара Ендријус, шеф једне америчке палеонтолошке експедиције која је 1922—1924. године боравила у пустињи Гоби.

Већ у својој другој књизи „Пут ветрова“, у којој прича о раду совјетске палеонтолошке експедиције у Гобију, М. Јефремов је писао: „Легенда о њему (олгоју-хорхоју) толико је раширена и тако је у свим крајевима једнообразна да човек нужно дође на мисао да у њеној основи мора да се налази нека изванредно ретка животиња која изумире, остатак из древних времена који се задржао у најзабитијим кутовима Средње Азије.

Покушајмо да анализирамо претпоставке писца Јефремова? Каквом то убиственом снагом располаже „олгој-хорхој“?

Науци су познате животиње које се бране ударима електричне струје, такозвани живи кондензатори. То су електрични сом, електричне раже и електричне јегуље из јужноамеричких река, које је описао још Хумболт. Електрична јегуља је риба с највећим електричним напоном — њен напон достиже 300 волти. Она може да убије мању животињу и да онесвести човека.

Али, олгој-хорхој тешко да би могао да позајми оружје из арсенала електричне јегуље. Ево због чега. Јегуља живи у води — одличном проводнику струје, а олгој-хорхој, ако постоји, обитава у песку. А суви песак је веома добар изолатор. И према томе да би електрично пражњење олгоја-хорхоја било за човека смртоносно, па чак и толико јако да би се осетило, напон би морао бити не мањи од 1.000 волти. А то је мало вероватно.

Допустимо сада да је оружје олгоја-хорхоја — отров. У том случају отров је смртоносан и летећи јер олгој-хорхој, како тврде легенде, не уједа и отровна материја може да продре у организам само кроз плућа.

Такав отров је познат. То је цијановодонична киселина — хемијска супстанца с веома мрачном репутацијом која се среће и у живој природи. Цијановодонична киселина ври на 26 Целзијевих степени и у условима који владају у жаркој пустињи њене капљице могле би образовати смртоносна испаравања.

Тајанствена животиња добија у нашим претпоставкама реалан облик: дебели, незграпан црв који се у случају опасности савија у прстен избацујући у ваздух око себе цијановодоничну киселину. Али, нису ли ипак наше претпоставке фантастичне?

Стварно, нико није видео олгоја-хорхоја. Али слободно можемо рећи да су многи од нас видели, и то не једном, минијатурну слику и прилику животиње из монголских легенди.

Преврните у воћњаку неколико опалих листова и наћи ћете малу, црву сличну стоногу (Julus sabulomsus). Узмите је у руку и она ће се савити у прстен. Њено тело је зглавкасто као у кишне глисте и покривено причилно чврстим оклопом који је прожет кречом. Ова животињица је мало покретна и обично безопасна, али није и беспомоћна. На трбушним сегментима налазе се отвори канала такозваних заштитних жлезда напуњени течношћу. Та течност се лучи када се стонога савије у прстен. Свака врста стонога има своју нарочиту заштитну течност која или заударa, пали кожу или је отровна. А једна врста ових стонога лучи цијановодоничну киселину.

Највеће стоноге ове врсте достижу дужину од 26 до 28 сантиметара, али се на основу фосилних остатака може закључити да их је некад било дугачких и пола метра.

Замислите сада веома велику, пола метра дугачку стоногу чије жлезде могу одједном да излуче неколико грама цијановодоничне киселине. Зар то онда не би био олгој-хорхој, тајанствена животиња из монголских легенди и приче М. Јефремова?

Али, тачност ових претпоставки моћи ће да потврде, или да их одбаце, само истраживачи тешко приступачних делова пустиње Гоби.

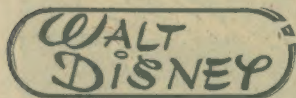

МЕРИ ПОПИНС

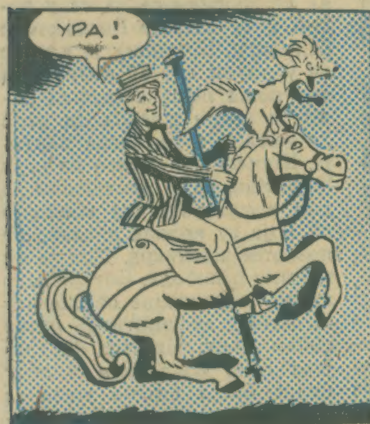

У сенци облакодера

ПЕТИНА америчког становништва или 35 милиона људи су права сиротиња од које осам милиона добијају помоћ од државе.

Сиротиње има нарочито много међу црнцима и Индијанцима на југу земље. Многе црначке породице немају довољно пара да се исхране. Сиротиња се у САД претежно храни пасуљем, а више милиона сиромашних Американаца једе месо једанпут недељно. Сиротиња је у САД делимично проузрокована беспослицом, јер у тој земљи има 4.600.000 незапослених.

Према званичним статистичким подацима у САД је 1947. године било 32 одсто сиромашних становника. Та цифра је 1957. године пала на 23 одсто и од тада се задржала на том нивоу.

Амерички синдикални руководилац Паул Џекобс прокрстарио је целу земљу прерушен у бедно обученог незапосленог радника да би упознао онај део америчких становника које је назвао „нацијом сиротих“. У месту Таљаферу он је упознао Клаудију Ми чије се седморо деце не могу да школују, јер немају пристојног одела у коме би се могла појавити у школи.

Филм

ВИНЕТУ НЕ СМЕ ДА УМРЕ

Француски глумац Пјер Брис постао је најомиљенији стар играјући у филмовима снимљеним по романима Карла Маја

ПЈЕР БРИС И КАРИН ДОР У „ВИНЕТУУ“

ВИНЕТУ, велики поглавица Апача, мора и у филму да буде убијен из пушке, као и у роману Карла Маја. Глумац Пјер Брис који игра Винетуа одавно се припремио на то да буде послат у вечна ловишта Манитуа.

У брдима писама које добија немачки часопис „Ноје илустрирте“ обожаваоци Винетуа пишу: „Винету не сме да умре!“

Сарадник „Ноје илустрирте“ разговарао је са Пјером Брисом, протагонистом чувене фигуре из романа Карла Маја.

— Ја сам за публику већ одавно Винету — рекао је Пјер Брис.

И стварно, небројени посетиоци биоскопа упоређују француског стара са великим поглавицом Апача.

— Винету је начинио мој живот компликованијим — у добром и позитивном смислу. Осећам да сам заробљен од Винетуа. Увек када снимам радујем се што опет могу да будем Винету, што могу да носим своју одећу и перику. Винету има толико обожавалаца да увек морам да водим рачуна о томе да их не разочарам. Као Винету не смем више да чиним оно што бих чинио као Пјер Брис. Ја више нисам било који човек који пролази улицом. Винету је и на многим другим подручјима променио мој живот. Раније сам био у Италији и Шпанији познат глумац и као и толики други добивао сам нормално пошту. Сада имам тешкоћа баш у том погледу, јер добивам дневно по неколико стотина писама, а осим тога разне пакете и поклоне. То је већ тако тешко да сам морао да узмем други стан у Паризу, јер је један био пун писама, пакета и поклона.

Проблем је и одговарање на та писма. У Паризу сам запослио пет људи који одговарају на пошту и преводе немачка писма на француски. Пишу ми деца која траже од мене савете и која хоће да знају како треба да живе и какву професију касније да изаберу. Добијам најнеобичније поклоне: две фунте шећера, електричне батерије, јастуке, креветске покриваче, налив пера, лутке и тако даље. Али најлепши поклон „добио сам“ када ме је једно индијанско племе обавестило да ме је изабрало за свога почасног члана. Ово индијанско племе случајно је видело моју фотографију у једним америчким новинама и прочитало колико је успеха Винету пожњео у свету. Сада моја фотографија исечена из једних новина виси у просторији у којој се они састају. Винету ме је начинио познатим. Њему имам да захвалим за своју каријеру.

Када сам после одслужења војног рока дошао у Париз у намери да постанем глумац нисам могао ни сањати да ћу постати тако познат човек. Посећивао сам глумачку школу и добио неколико малих улога у позоришту, а касније и на филму. Године 1959. отишао сам у Италију. Добијао сам само велике улоге. Тада сам дошао у Берлин да на фестивалу присуствујем приказивању једног филма који сам снимио у Шпанији. Ту ме је видео Хорст Вендланд који је баш тражио глумца за Винетуа. Када ме је угледао узвикнуо је: „Нашао сам свога Винетуа!“

ПЈЕР БРИС КАО ВИНЕТУ

ЖИВИ САХРАЊЕНИ

У доба пре наше ере када би умро неки Нубијац принчевског ранга, онда се копао гроб кружног облика чији је пречник био око тридесет метара. Периферија гроба била је заштићена зидом који се правио од блата. Мртвац се стављао на један кревет у средину гроба где је изгледао као да спава. У гроб су улазили сви они који су припадали мртвацу: његове жене, послуга, саветници, а каткада и сама деца. Њихова дужност је била да „прате“ свог господара „на други свет“. Они би мирно легли на под, док би их стотине радника затрпавало земљом док се не би направила велика купаста хумка. Археолози су отворили такав један гроб у коме су нашли 400 костура. Њихов положај — неки са рукама на лицу, неки загрљени, неки пак у седећем или стојећем положају — показивао је отпор који су давали када је наступило гушење услед недостатка ваздуха.

Небески пси

У области доњег Конга када пада киша народ почиње да дрхти из страха да их не растргну пси. Они верују да је њихов бог грома, Нзаси оличен у једном великом псу са црвенкасто-црном длаком и дугим репом. Приликом сваке јаче кише Нзаси шаље своје депутате са кишом тј. двадесет четири пса и свакога кога нађу ван склоништа убијају. Од њих не вреди бежати, јер су брзи као муња. И за свакога ко је нађен мртав испод неког дрвета очигледно је убијен од грома, а за ове Конгоанце он је убијен од Нзасових паса.

Хоће ли морске краве спасти Флориду

МОРСКЕ краве су питоме, лене и потпуно безопасне животиње. Хране се травом и цвећем. Изгледа да је дошао крај њиховом ленствовању, бар у Флориди где је решено да се за њих нађе посао. Наиме, морске краве треба искористити на тај начин што ће оне јести траву из канала за одводњавање и тако поштено зарадити себи за храну.

За пробу је ухваћено пет морских крава и пренето у канале за одводњавање. Ако се њихов рад покаже успешним биће ухваћено више ових сисара и пребачено у канале за одводњавање широм Флориде.

Трава и коров, како онај који плива тако и онај који се налази под водом, готово су потпуно блокирали дренажне канале на дужини од преко 3.000 километара. Ови канали су врло важни нарочито у доба летњих киша, јер спречавају да бујица поплави огромне комплексе земљишта. Само прошле године утрошено је за чишћење тог корова и траве око 200.000 долара. Ти трошкови расту из године у годину а канали су све мање корисни, јер не могу да одговоре својој сврси.

Стручњаци су предлагали и вршили пробе на разне начине како би се канали ослободили корова и траве. Прво су биле предложене специјалне машине које би уклањале коров и траву. Али те машине су се показале исувише скупе и непрактичне. Затим је покушано са микробима које су одабрали биолози. Али, микроби се нису показали бољи: дошло је до тровања рибе у каналу, а неке биљке биле су отпорне према њима. Нилски коњ, који такође воли коров и траву и коме је клима одговарала, није био погодан за тај посао, јер је могао да изађе из воде и да шета по плажама Палм Бича.

Идеја да се користе морске краве није сасвим нова. Године 1960. један часопис објавио је да су две морске краве одлично очистиле канал у Британској Гвинеји. Једну од тих двеју морских крава недавно је купила америчка влада за чишћење Панамског канала. Вест о томе била је објављена ускоро у свим америчким новинама.

Морска крава тежи од 300 до 1000 килограма. Често је дуга и преко три метра. У ствари то је крупан сисар прилагођен животу у води. У пределу Атлантика морску краву називају сирена, а у пределу Пацифика називају је дугонг. Сирена има реп у облику кашике, а дугонг има усечен реп и подсећа на реп кита.

Морске краве хране се искључиво морским биљкама и биљкама које нађу када понекад пливају уз реку. Оне никад не напуштају воду, али као и копнене краве јако су споре и незграпне. Крећу се у чопорима. Месо им је слично говеђем, а пошто су сисари и оне дају млеко. Сисе им се налазе на грудима. Кад морска крава доји своје теле, она седи усправно у плиткој води држећи га својим лопатастим ногама и тада јако личи на жену-мајку и дете. Неки сматрају да су морнари у прошлости посматрајући издалека овакве призоре створили скаске о морским девојкама: пола-рибама пола-девојкама.

Морска крава живи у приобалним водама Флориде, Карипског мора и у водама Централне и Јужне Америке. Поједе дневно око 50 килограма корова и траве, а може и више, ако јој се укаже прилика. Необично воли водени зумбул који је велики непријатељ дренажних канала.

Занимљива је историја воденог зумбула. Он је донет у Сједињене Америчке Државе 1884. године за време изложбе памука и памучних производа у Њу Орлеансу. Донела га је нека госпођа Фулер из Венецуеле која је била очарана његовом бојом. Прво га је ставила у свој рибњак, а затим је неколико стабљика пустила у реку Свети Јован. За десет година све реке и канали у Флориди били су препуни овог дивног цвећа, које расте тако збијено да чамци и мањи бродови с муком могу да се пробију кроз њега.

Морске краве не подносе хладноћу, лако добијају запаљење плућа. Кад наиђе зима оне се скупљају у крда и траже ушћа топлих река.

Флорида је заинтересована за ову „крављу операцију“ како су у шали назвали тај експеримент. Неки стручњаци верују да ће експеримент успети, али да ће бити потребан велик број морских крава да би се очистили сви канали.

САВЕТИ КОЈИХ СЕ ТРЕБА ПРИДРЖАВАТИ НА ВРУЋИНИ

ИЗВЕСНИ стручњаци вршили су испитивања која бацају нову светлост на питање како човек треба да се понаша у топлим зонама и уопште на врућини. Психолози су посматрали људе које су у просторијама са климатским уређајима били изложени екстремним температурама: хладноћи до минус 55 и врућини до 75 степени. Такође су вршени експерименти са оним људима који живе у пустињи Аризоне где се жива често пење до 50 степени изнад нуле.

На основу резултата које су дала ова испитивања могу да се изведу нека правила којих се треба придржавати када су топли дани.

Једите као увек! Када је врућина тело сагорева приликом рада скоро исто толико хране као и зими. Најбоља је храна богата беланчевинама, не сувише обилна и мање масна. Као извор енергије препоручује се месо, топло или хладно. Јаја, риба и млад сир такође садрже много беланчевина. Хладно сервирана та јела једу се исто тако слатко као салате. Али ако у топлим данима осетите жељу за топлим јелима од меса — слободно једите!

Можете да носите сваку боју. Тамне тканине примају више топлине него светле, али разлике су мале.

Обуците се! Није тачно да се човек на врућини пријатније осећа ако обуче само најнеопходније. Већ и најлакша одећа штити тело од врућине која зрачи из ствари око нас и од директних сунчаних зракова. Приликом испитивања људи су излагани сунцу обучени и наги. Обучени су током једног часа примили 120 калорија, наги 200.

Алкохол и врућина не подносе се. Алкохол ремети природно регулисање топлоте тела. Једна чаша пива добро прија на врућини; после три чаше човеку бива све топлије.

Ако се знојите пијте воду. Пошто тело на врућини губи течност морате пити доста воде — колико то осећај жеђи захтева. При томе не игра улогу да ли је вода топла или хладна.

Носите поткошуљу. Поткошуља упија зној који тада испарава и прихвата преосталу со чиме се избегавају надражаји коже. Ово правило не важи за влажну тропску климу.

Узимајте соли као и обично. Ако се још нисте навикли на топлу климу или ако морате напорно да радите на јакој врућини, на пример крај високих пећи, потребно је да што више гутате со у таблетама или да јела јаче солите, него обично. Тек када се тело прилагоди, избацује са знојем мање соли и задржава у себи толико колико му је потребно.

Топли и хладни тушеви и купање не користе ништа. Купајте се и туширајте у млакој или нешто хладнијој води (27—30 степени). Али, треба да знате да хладна вода стеже крвне судове у кожи и тиме задржава топлоту у телу, док топла вода још више појачава мучан осећај врућине.

Радите. Наравно да је добро штедети се на великој врућини, али потпуно беспосличење ни у ком случају не расхлађује. Много брже ћете се навићи на врућину ако се крећете и радите уобичајене послове. Ако ништа не радите врућина ће вам више сметати.

РЕВОЛУЦИЈА У ПОРОДИЦИ ПЛАСТИЧНИХ МАСА

Пластичним масама су досада хемичари успели да дају разне особине: лако моделирање, отпорност на киселине, температуру, велику чврстоћу или еластичност и још много разних својстава. Овим многобројним члановима пластичних маса сада је млади амерички стручњак Алан Хеј додао још једну необично важну. То је полифениленоксид или скраћено ППО. Њено добијање је веома једноставно и јевтино, а употреба многострука.

ППО или такозвана термопластична вештачка маса може се при вишим температурама лити, обрађивати као метал, развлачити у полуге, фолије, цеви. Може се употребити од цеви за довод паре код електричних турбина, па све до хируршких инструмената који се могу стерилизовати.

Али њена најважнија особина је свакако та што може проводити електричну струју. Ускоро ће онај коме је досадило да ложи ватру у пећима или коме не одговара неки већ постојећи начин грејања, моћи једноставно да премаже зид прво неком изолирајућом масом, затим масом ППО, па опет једним изолирајућим слојем и да затим кроз њу пропусти струју и на тај начин загреје просторију.

ППО ће наћи велику примену и у електроници. Штампане везе су постале већ обична ствар чак и код радио-апарата а да не говоримо колико су оне важне код израде важних других електронских машина као на пример код електронских мозгова и електронских рачунских машина. До сада се за те штампане везе употребљавао бакар, а сада ће га заменити ППО. Тако ће разни аматери техничари моћи сами да помоћу ове пластичне масе израђују везе које су нацртали.

Још једну веома важну примену имаће ППО. Кад се савремени полупроводници спајају лемљењем морају се употребити специјални методи за одвођење топлоте. Ова нова вештачка маса омогућава да се лемљење избегне. Саставни делови једноставно ће се лепити капљицом ове вештачке масе.

Скоро истовремено је Нилијам Зитл, професор универзитета у Стратфорду објавио своја истраживања о суштини суперпроводљивости. На основу њих ускоро ће бити направљена пластична маса која ће имати особину суперпроводљивости при собној температури.

Суперпроводљивост значи да је под одређеним условима електрични отпор проводника неизмерљиво мали, односно да материјал не пружа никакав отпор протицању електричне струје. До сада се суперпроводљивост могла остварити код метала или њихових легура само ако су оне охлађене на температури испод минус 225 степени Ц. Само код тих најнижих температура су вибрације атома метала скоро угушене, њихово кретање престаје па тада настају услови да се материјал уопште не одупире протицању електричне струје, односно проласку електрона.

Професор Зитл се нада да ће већ за неколико месеци успети да добије ову суперпроводљиву пластичну масу. Ако се та очекивања остваре, она ће отворити сасвим нове путеве и нове могућности које ће значити „другу техничку револуцију".

ЧУДНА СУДБИНА ЏЕМСА СВАНА

Платио државни дуг, а одбијао 22 године свој

Један од најчуднијих дугова на свету исплатио је грађанин Сједињених Америчких Држава који је из свог џепа дао огромну своту новца да би изравнао државни дуг.

Тај човек се звао Џемс Сван а био је шкотски емигрант који је као дечак дошао у Сједињене Америчке Државе без иједног цента у џепу. Иако није имао ближих сродника, мали Џемс се није уплашио Новог света већ се прихватао сваког посла и сви су га радо примали и помагали му. Сван је био немиран дух и узео је учешћа у чувеном — „Бостонском чају" када је преобучен у Индијанца са осталим колонистима бацао чај са енглеских лађа пред устанак америчког народа. Био је два пута рањен на Бункер брду. Својим одличним војничким особинама успео је да допре до чина пуковника и добије многа одликовања. Али, тек у миру показао је своје велике способности. Лафајет, који је био добровољац у америчкој војсци, запазио га је и препоручио Вашингтону да га пошаље у Француску као свог трговачког представника. Снабдевен препорукама Лафајета, Сван се искрцао 1788. године у Француској.

У Француској

Америка је дуговала Француској приличну своту новца за помоћ пружену у току рата за независност. Али тих година пред француску револуцију и сама Француска је била у врло критичној економској ситуацији патећи нарочито због оскудице у месу и житу. Сван је успео да организује продају тих намирница из Сједињених Држава у замену за француски намештај, сатове и вино. На тим пословима он је добро зарадио и ускоро су његови приходи прешли милионе долара.

После избијања француске револуције Сван је опет посредовао у трговини између две земље. У замену за америчко месо и жито Сван је добијао конфисковану имовину француских грађана: 14 сандука лорњона, 92 сандука лепеза, 13 сандука штапова, 3 сандука пера за писање, један сандук украсних трака и тако даље. Међутим, Американци нису имали много смисла за ту врсту робе и тражили су да Француска плаћа у готовом.

Влада Сједињених Држава била је и сама у врло тешким материјалним приликама и није била у стању да пружи никакву материјалну помоћ свом старом савезнику. Француска је била у тешкој ситуацији.

Плаћање државног дуга

Једног дана 1795. године Сван који се био вратио у Америку добио је следеће овлашћење: „Овлашћује се Џемс Сван да регулише државни дуг који влада Сједињених Држава дугује Француској".

Сван је знао тај дуг у пару. Била је то сума од 2,624.899,93 долара, што је представљало огромну своту новца. Сван је дуго размишљао над тим овлашћењем. Знао је врло добро да америчка влада нема новца да исплати тај дуг. Према томе није му ништа користило да иде у Вашингтон на консултовање. Исто тако није могао да пређе преко овлашћења америчке владе јер је био захвалан тој земљи што га је пријатељски примила и омогућила му да се обогати. И зато је решио да дуг плати — из свога џепа.

Деветог јуна 1795. године Сван је обавестио владу Сједињених Држава да је цео дуг према Француској ликвидиран и да влада САД више не дугује Француској ништа.

Мада је то била огромна свота Сван је и после исплате био богат човек. И тамо где је сматрао за потребно он је помагао несебично али тамо где је сматрао да не треба да да био је страшно тврдоглав и није хтео да да ни цента.

У затвору због дуга

Десет година касније пошто је исплатио државни дуг Сван је путовао пословно по Европи. Једна немачка фирма, желећи да дође лако до пара, тражила је да јој Сван плати своту од 150.000 долара за робу коју му је она послала у Америку. Узалуд је Сван тврдио да ту робу није никад примио нити је ишта знао о таквој поруџбини, фирма је поднела лажне доказе Међународном суду у Паризу. Суд је донео одлуку да се Сван казни доживотно уколико не плати дуг. Мада свота није представљала ништа у односу на његово богатство Сван није хтео ни да чује да је плати и због тога је био затворен у затвор Свете Пелагије у Паризу.

Жена му је послала толико новца да је био уредио за себе најлуксузнији апартман у коме је свакодневно приређивао гозбе за остале затворенике тако да су многи Парижани тражили дозволе да присуствују тим његовим чувеним гозбама. Тврдоглави Шкотланђанин трошио је немилице али није хтео да да ни долар да би откупио своју слободу.

Многи пријатељи су га молили да они плате дуг за њега ако само он да пристанак на то. Жена је такође долазила више пута са децом да га моли да да одобрење за исплату дуга, али он није хтео ни да чује. Изгледа да му се затворски живот много допадао јер је био нашао изврсно друштво.

У затвору је провео пуне 22 године и тек је силом избачен из њега 1830. године за време јунске револуције када су сви осуђеници пуштени из затвора. Живот на слободи није му пријао. Умро је трећи дан по изласку из затвора жаљен од свих затворских пријатеља.

*

У рату за независност који је амерички народ повео против колонијалне Енглеске, град Бостон одиграо је посебну улогу. Године 1773. радници у бостонској луци одбили су да истоваре три енглеска брода, а истакнути чланови покрета за отцепљење од Енглеске попели су се ноћу на брод и бацили у море бале са чајом. Био је то непосредан повод за почетак рата у коме су САД стекле независност.

СКРИВАЛИЦА

АКО СЛИКУ ОКРЕНЕТЕ НАОПАЧКЕ, ЗАТИМ НА ЈЕДНУ ПА НА ДРУГУ СТРАНУ И ПАЖЉИВО ЈЕ РАЗГЛЕДАТЕ НАЋИ ЋЕТЕ НА ЊОЈ СКРИВЕНЕ: ЈЕДНУ КОРЊАЧУ, ПТИЦУ, РИБУ, ПОТКОВИЦУ, ПСА, ЖИР И ДЕВОЈЧИЦУ КАКО ИГРА.

На западној граници Републике Руанда налази се језеро Киву. Око језера има неколико активних вулкана који повремено раде и чија се лава излива у језеро. У води која се тада загреје готово до кључања скувају се и рибе и водене биљке. Када се вулкан смири, домороци се извозе чамцима и хватају скувану рибу. Последњи пут џиновска „чорба" била је скувана у језеру 1048. године.

ГЉИВИЧНА ИНФЕКЦИЈА РОЖЊАЧЕ

Запаљење рожњаче које проузрокују микроскопски мале гљивице — познато у медицини већ 85 година — постало је веома често у последњих десет година. Гљивице настају на ткиву рожњаче као последица неке ранице. Ако се инфекција запусти може доћи до прокања рожњаче или чак и вађења ока оперативним путем. Један амерички специјалиста за паразитарна обољења приписује честу гљивичну инфекцију рожњаче претераној употреби антибиотика и стероида.

ПТИЦА — ЗМИЈОЈЕД

У Мексику живи птицаназвана „друмски разбојник" која је сродник европске кукавице.

„Друмски разбојник" има јаке мишићаве ноге и захваљујући њима може да трчи брзином од 25 километара на час. Реп јој је дугачак а кљун јак. Ова птица лови гуштерове, ситне глодаре и инсекте, али је нарочито позната по својим победама над змијама-звечаркама. Кад угледа змију, она је брзо хвата и почиње да њоме удара о земљу. Каубоји причају да ако „друмски разбојник" наиђе на змију која спава, он око ње начини праву бодљикаву ограду од кактуса. Затим птица чека да се змија пробуди и тек тада се упушта с њом у борбу.

Реј Бредбери

МАРСОВАЦ

Устремљени увис плави планински ви сови губили су се у завеси од кише; киша је заливала дугачке канале и старац Лафарж изишао је са женом из куће да посматра.

— Прва киша ове сезоне — примети Лафарж.

— Дивно ... — уздахну жена.

— Благодат права!

Затворили су врата. Вративши се у собу стали су да греју руке над угљевљем у камину. Зимогрожљиво су дрхтали. Кроз прозор су видели у даљини влажни одблесак кише на омотачу ракете која их је донела овамо са Земље.

— Само да ... — прозбори Лафарж гледајући своје руке.

— Шта то? — запита жена.

— Да смо могли да поведемо и Тома ...

— Лефе, ти опет!

—Не, не опрости ми, нећу више.

— Долетели смо овамо да бисмо мирно, без узбуђења провели своју старост а не да бисмо мислили о Тому. Умро је пре толико година, покушајмо да заборавимо и њега и све што је било на Земљи.

— Тачно, тачно — рече он и опет пружи руку према ватри. Очи су му биле управљене на пламен. — Нећу више о томе почињати разговор. Једноставно ... па ето, веома ми недостају наши недељни одласци у Грин Лон парк, када смо му односили цвеће на гроб. Једино место где смо одлазили ...

Плава киша пријатним млазевима падала је на кућу.

У девет часова легли су да спавају и ево, ћутећи, рука у руци, леже у постељи, њему — педесет пет, њој — шездесет, и мрак са свих страна, киша шуми.

— Ен, — тихо позва.

— Да? — одазва се она.

— Јеси ли чула?

Заједно су ослушкивали шум ветра и кише.

— Ништа се не чује — казала је она.

— Неко је зазвиждао — објасни он.

— Не знам, нисам чула.

— Одох да видим за сваки случај.

Огрнуо је собни капут и прошао кроз целу кућу до спољних врата. Заставши за тренутак, нагло их је отворио и хладне капи кише потекле су му по лицу. Ветар је дувао.

Крај капије стајала је мала силуета.

Муња је распарала небо и у таласу беле светлости видело се лице. Оно је гледало на Лафаржа који је стајао у довратку.

— Ко је тамо? — викнуо је старац дрхтећи.

Никаквог одговора.

— Ко је тамо? Шта вам треба?

Као и пре, ни речи одговора.

Лафарж је осетио умор и слабост у наједном малаксалом телу.

— Ко сте? — поново је викнуо.

Жена му је пришла с леђа и узела га за руку.

— Зашто тако вичеш?

— Неки дечак стоји крај капије и неће да ми одговори — објасни старац дрхтећи од хладноће. — Личи на Тома.

—Пођимо на починак, причинило ти се.

— Он још стоји тамо, погледај и сама.

Лафарж је јаче отворио врата да би и жена видела. Хладан ветар, ретка киша и — малишан који гледа у њих замишљеним погледом. Старица се наслонила на довратак.

— Одлази! — рече она одмахујући руком на привиђење. — Одлази!

— Зар ти не личи на Тома? — запита старац.

Фигура на капији није се мицала.

— Бојим се — прозбори жена. — Затвори врата и хајдемо на спавање. Нећу, нећу!.

И она је отишла, јецајући, у спаваћу собу.

Старац је стајао на ветру и руке су му зебле од хладне влаге.

— Томе — благо је рекао — Томе, у случају да си то ти, ако си то неким чудом ти, нећу затворити врата. Ако си озебао, ако хоћеш да уђеш, уђи и лези крај камина, тамо је медвеђа кожа.

И он је затворио врата али их није закључао.

Жена је осетила кад је легао и зимогрожљиво се стресао.

— Страшна ноћ. Осећам се тако старом. — Она је зајецала.

— Добро, добро — тешио је с љубављу. — Спавај.

Најзад је заспала.

И гле — његов слух на опрези одмах је уловио — спољна врата су се лагано, лагано отворила пропуштајући кишу и ветар, а затим се затворила. Лафарж је чуо лагане кораке крај камина и лако дисање. „Томе" — рекао је у себи.

Муња је блеснула за тренутак разбивши мрак.

*

Ујутру је сијало врело, врело сунце.

Мистер Лафарж отворио је врата дневне собе и брзо прелетео по њој погледом.

На медвеђој кожи није било никог.

Лафарж уздахну.

— Старим! — рече.

И пошао је вратима да би се спустио до канала и захватио ведро бистре воде за умивање. На прагу умало није оборио младог Тома који се већ враћао с пуним ведром.

— Добро јутро, оче!

— Добро јутро, Томе.

Старац се измакао. Дечак је, босоног, прешао преко собе, оставио ведро и окренуо се, осмехујући се.

— Диван дан данас!

— Да, леп је — опрезно се одазва старац.

Дечак се држао као да се ништа чудно није догодило. Почео је да се умива водом коју је донео.

Старац је закорачнуо према њему.

— Томе, како си доспео овамо? Зар си ти жив?

— А зашто не бих био жив? — Дечак је подигао лице нагнуто над лавором.

— Али, Томе ... Грин Лон парк сваке недеље ... цвеће .. и ... — Лафарж је морао да седне. Дечак му је пришао, стао крај њега и узео га за руку. Старац је осетио прсте — снажне, топле.

— Ти си стварно ту, ово није сан?

— Зар не желиш да сам ту? — Дечак се видно онерасположио.

— Како то говориш, Томе, свакако да желимо.

— Онда зашто питаш? Дошао сам и то је све.

— Али, твоја мајка, тако неочекивано ...

— Не брини, све ће бити у реду. Ноћу сам вам певао, то ће вам помоћи да ме примите, нарочито њој. Ја знам шта значи изненађење, неочекиван догађај. Причекај, она ће сад ући и сам ћеш се уверити.

И он се насмејао затресавши својом густом коврџавом златнориђом косом. Имао је веома плаве и јасне очи.

— Добро јутро, Лефе и Томе. — Мајка је изишла из собе за спавање прикупљајући косу у чвор. — Зар не, диван дан.

Том се окрену оцу, осмехујући се.

— Шта сам ти рекао?

Заједно, утроје, појели су изврстан доручак у хладу иза куће. Мисис Лафарж изнела је, давно остављену на страну, стару боцу вина и сви су попили по чашицу. Ако је у њеној души постојала нека сумња у односу на Тома, ништа није рекла. Држала се као да је све сасвим природно. И што је време даље одмицало, тим је то осећање дубље прожимало Лафаржа.

Док је мајка прала посуђе, он се нагао према сину и тихо запитао:

— Колико је сад теби година, сине?

— Зар не знаш, тата? Четрнаест, разуме се.

— А ко си ти у ствари? Јер ти ниси Том. А неко мораш бити! Ко си?

— Немој. — Дечак је преплашено покрио лице рукама.

— Мени можеш рећи — наваљивао је старац — ја ћу разумети. Ти си Марсовац зар не? Слушао сам ја разне приче о Марсовцима. Кажу да их је остало сасвим мало и када се појаве међу нама онда је то у облику човека. Ето, и код тебе, ако загледаш: и јеси Том и ниси Том...

— Зашто, чему то?! Зар вам се не свиђам? — повикао је дечак лица скривеног у длановима. — Молим вас молим... немојте сумњати у мене.

Скочио је на ноге и потрчао од стола.

— Томе, врати се!

Али, малишан је наставио да трчи дуж канала, према граду.

— Куда је отишао? — запита Ен. Била је дошла по остале тањире.

Погледала је мужа у лице.

— Нешто си му казао, уплашио га?

— Ен — проговори он узимајући је за руку. — Ен, ти се сећаш Грин Лон парка, сећаш се вашара и како се Том разболео од запаљења плућа?

— О чему ти то говориш? — Она се насмејала.

— Тако, ни о чему — тихо је одговорио.

У даљини крај канала лагано се слегала прашина коју је подигао Том трчећи.

У пет часова по подне, у сумрак, Том се вратио. Пажљиво, као да нешто испитује, погледао је оца.

— Хоћеш ли опет почети да ме запиткујеш?

— Никаквих питања неће бити — рекао је Лафарж.

Бели зуби заблистали су у осмеху.

— Изврсно.

— Где си био?

— У близини града. И умало нисам остао тамо. Умало ме нису... — Насмејао се тражећи одговарајућу реч. — Умало нисам упао у клопку.

— Шта хоћеш тиме да кажеш: у клопку?

— Тамо покрај канала је једна кућица, сва од лима, и када сам пролазио крај ње умало се није догодило нешто после чега не бих могао да се вратим овамо, вама. Не знам чак како да вам објасним, нема таквих речи, ја не умем да испричам, и сам не разумем, то је тако чудно, не желим о томе да говорим.

— И не треба. Иди боље умиј се. Време је вечери.

(Наставиће се)

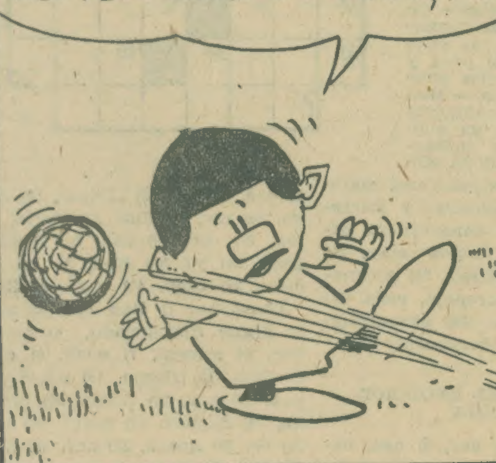

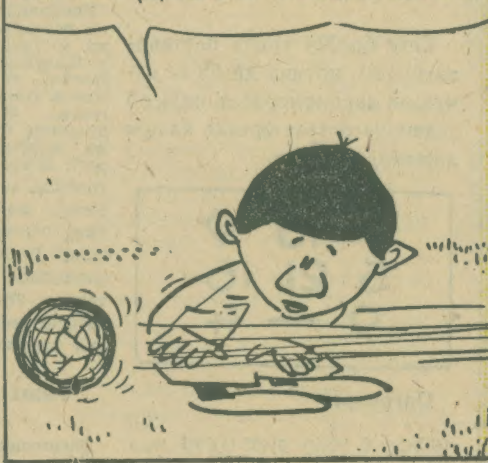

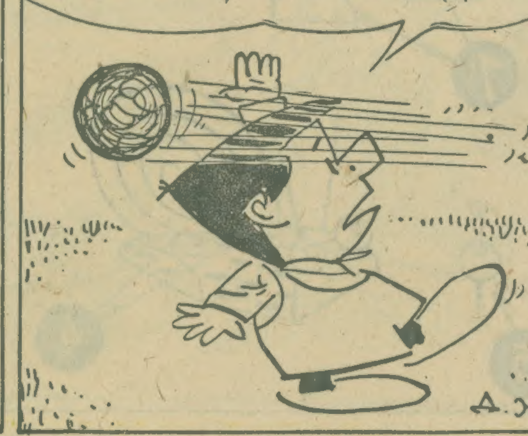

КРАГУЈЕВАЦ
ОСНОВАНО 1887

3 5 8 13 22

ЗА МАЛЕ МАТЕМАТИЧАРЕ

Пронађите закономерност којој подлежу бројеви распоређени у исечцима круга и упишите број који недостаје.

Одговор:

Сваки од бројева који долази после тројке образује се на тај начин што се претходни број удвостручи, а затим се од њега одузме: код првог јединица, код другог двојка, затим тројка и тако даље. У празан исечак треба да дође број који смо добили на следећи начин: 22x2=44, 44—5=39.

ХАЉИНЕ ОД ПАПИРА

Однедавно се у Јапану почела да употребљава специјална врста папира за прављење хаљина и осталих делова одеће. Овај папир је издржљив, пере се као и обична тканина и чак је незапаљив. Недавно је у Токију изложена читава колекција модела начињених од овог папира, а главни је свакако била венчана хаљина по којој младини пријатељи могу да пишу своја честитања.

ОТВОРИ ОЧИ

ДВА СТРАШИЛА

КО ОД ВАС ИМА НАЈБОЉИ ДАР ЗАПАЖАЊА? ЈЕР, СА ОВИМ СТРАШИЛИМА ЗА ПТИЦЕ НЕШТО НИЈЕ У РЕДУ МАДА НА ПРВИ ПОГЛЕД ОБА ИЗГЛЕДАЈУ ПОТПУНО ИСТА, КАО ДВА БРАТА-БЛИЗАНЦА. У СТВАРИ, НАША ДВА ЦРТЕЖА РАЗЛИКУЈУ СЕ У 10 ПОЈЕДИНОСТИ КОЈЕ ЋЕ СВАКО ОД ВАС КО ДОБРО ОТВОРИ ОЧИ СВАКАКО БРЗО ПРОНАЋИ.

ТАЈАНСТВЕНА ЖИВОТИЊА

НЕКА ЖИВОТИЊА УВУКЛА СЕ КРИШОМ У ОСТАВУ, ПОЈЕЛА МЕСО ОСТАВЉЕНО ЗА ВЕЧЕРУ И ПОЛАКО, НИЗ СТЕПЕНИЦЕ, ИСКРАЛА СЕ У ВРТ. ЖЕЛИТЕ ДА ЗНАТЕ КОЈА? ДОБРО ЗАОШТРЕНОМ ОЛОВКОМ ПОВЕЖИТЕ СВЕ БРОЈЕВЕ.

А Б В Г Д

СИЛУЕТЕ

Дајемо вам листу на којој су десет спортова. Изаберите међу њима пет који одговарају силуетама обележеним словима.

А) Бициклизам
Б) Скок с мотком
В) Фудбал
Г) Трчање
Д) Кошарка

ДИЈАМАНТИ НА МЕСЕЦУ

Први човек који буде крочио на Месечеву површину до чланака ће утонути у дијаманте — сматра енглески научник Семјуел Толански. Према његовом мишљењу Месечева површина покривена је црним дијамантима који се могу употребити у индустрији али су неподесни за накит. Хипотеза професора Толанског састоји се укратко у следећем: на Месечевој површини створио се тепих од црних дијаманата исти онакав какав је нађен у метеорском кратеру „Ел дијаболо" у Аризони. Дијаманти у Аризони настали су, по свој прилици, услед притиска и веома високе температуре проузроковане падом метеора.

НАЂИТЕ БРОЈ

Коју бројку треба поставити уместо цртица да би се сачувала закономерност која обједињује остале бројке на приложеној таблици.

7	16	9
5	21	16
9	—	4

Одговор:

Збир крајњих цифара у свакoм реду даје број у средини.

НАПРАВИ САМ

Пужић од плуте

Ако желите да направите овог малог пужа потребно је да имате једну половину запушача од плуте цилиндричног облика (пресеченог по дужини), две беле перлице, два мања ексера, две чиоде и папир за цртање.

Начин прављења: крајеве полузапушача опсеците према цртежу број 1 и 2. Кућицу пужа начините према цртежу број 3. Прорежите запушач на месту где ћете увући пужеву кућицу (цртеж бр. 4).

Перлице нанижите на ексере и забодите их уместо очију (цртеж бр. 5). Две чиоде нека вам послуже уместо рогова.

Предлог за бојење: кућицу пужа обојте жутом бојом са црвеним спиралама, а пужа зелено са црним цртама.

(Наставиће се)

1 2 3 4 5

ПОМОЗИТЕ МАЈЦИ

Окачите на кухињску славину једну масивну куку. Колико је овај мали проналазак користан види се нарочито у случајевима када треба напунити водом какву већу шерпу или лонац.

„ВЕЛИКИ САЛАШ", рад Ђуре Радованаца, Апатин, Улица Миће Радаковића 82

Дечји цртежи са конкурса

Ђачки цртежи у овом броју, као и они раније објављени у овој рубрици, награђени су са по 1.500 динара. Награде ће бити достављене поштом.

„НИКОЛЕТИНА БУРСАЋ", рад Владимира Бурсаћа, ученика VIII разреда, Нови Сад, Детелинара, Улица Миленка Грчића А/4, улаз IV, спрат III

„ПЕЈЗАЖ", рад Властимира Петровића, ученика VIII разреда, Крагујевац, Улица ЈНА бр. 21

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) део ланца, 6) месечна отплата, 7) течност која се цеди из воћа, 9) лука у Израелу, 10) познати француски сликар (1796-1875), 11) врста зачина, 12) кречњачко земљиште, крас, 13) врста атмосферског талога, 15) врста египатског памука, 16) бедем за заштиту од воде, 18) хемијски знак за иридијум, 19) град у Мароку, 20) скраћеница за телевизију, 21) врста спортисте, 23) река у Аустрији, 25) стара српска престоница, 26) мушко име, 28) почетна слова азбуке, 29) узорак, 30) камењар, 32) отворена повреда, 33) летопис, 35) поточић, 36) припадник старогрчке филозофске школе.

Усправно: 1) роман Сима Матавуља, 2) планина у Тесалији, 3) река у Колумбији, 4) река у Босни, 5) чувени спев Петра Петровића — Његоша, 6) француски драмски писац из епохе класицизма („Федра"), 8) град у Боки Которској, 10) летовање под шаторима, 14) грофовија у Енглеској, 17) грчка колонија на острву Вису у старом веку, 21) пантљика, 22) узао, 24) констатација, 27) просторија, соба, 31) вунена марама, 34) аутомобилска ознака за Лесковац.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) вал, 4) ока, наклоност, 10) ено, 11) Спа, 12) ог, 13 боа, 15) Ис, 16) „Нора", 18) Лидо, 20) гас, 21) Ена, 22) креја, 25) ага, 27) срп, 29) бал, 31) Пирандело, 34) уз, 35) Кан, 36) за, 37) смет, 39) осар. 41) так, 42) Ика.

Усправно: 1) Ван Гог, 2) ако, 3) Л(аза) Л(азаревић), 4) он, 5) кос, 6) аспида, 7) неон, 8) оро, 9) Тасо, 13) Басра, 14) алеја, 17) рак, 19) ина, 23) Егина, 24) призма, 26) Балзак, 27) спуст, 28) пр., 29) бе, 30) Лоара, 32) акт, 33) дно, 38) Ек, 40) си.

ТАЈНИ СИГНАЛИ СА ПУЧИНЕ

Узбуна у њујоршкој луци. Патролни и торпедни чамци у акцији.

ПО ПОДНЕ, 30 јуна 1942. године, дежурни орган техничке службе америчке контрашпијунаже за прислушкивање и контролу радио-таласа у Њујорку, поручник Томас, утрчао је у канцеларију свога шефа:

— Молим вас, ово је хитно. Снимио сам шифроване сигнале неке јаке радио-станице, рече и показа магнетофонску траку.

— Ставите је одмах да чујем!

Са магнетофонске траке су се чули пискави звуци:

— Та-та-ти, та-ти-ти-та, ти-ти...

— Никад нисам чуо овако јасне сигнале. Као да их емитује радио-станица из суседне канцеларије — рече поручник Томас.

— Да ли би могли приближно да одредите рејон овог извора радио-сигнала? — упита шеф поручника Томаса.

После десетак минута поручник Томас је поднео извештај. Претпостављао је да се ради о немачкој подморници, која са пучине одржава радио везу са њиховом шпијунском организацијом чије је седиште вероватно у Њујорку.

Ухваћена шифра је одмах упућена одељењу за криптографију Федералног бироа истраге, који руководи централном службом безбедности Сједињених Америчких Држава. Експерти за дешифровање могли су само да констатују да је, бар за сада, потребно више недеља напорног рада да би се тајни сигнали одгонетнули.

Када је о овом случају реферисано Едгару Хуверу, шефу америчке контраобавештајне службе, он је у току следеће ноћи алармирао целокупну њујоршку тајну полицију. Узбунио је и поморски адмиралитет и управу Г-2 војне контраобавештајне службе. Наредног дана је у њујоршку луку стигло око 600 агената контрашпијунаже, који ће даноноћно дежурати и на копну и на мору. Акција је одмах почела. Подвргли су најстрожој контроли сва лица запослена у луци и она која су другим пословима долазила на докове.

Ситуација је била озбиљна. Тих дана је у њујоршкој луци укрцан ратни материјал у десетак огромних конвоја, који је требало да исплове за Енглеску. Хиљаде тенкова, топова, камиона и друге ратне опреме већ је било утоварено у први конвој и он је у Енглеској са нестрпљењем очекиван, јер се енглеска армија тада борила у Африци против немачког експедиционог корпуса фелдмаршала Ромела.

Ко емитује тајне поруке

Сутрадан су поморска и обалска тајна полиција исплoвиле својим брзим патролним чамцима на пучину. Сваки борбени чамац је био снабдевен радио-пријемником за хватање непријатељских радио-таласа. Радио-гониометријска служба за одређивање места непознате радио-станице крстарила је њујоршком луком и обалом, а у ваздуху се налазила група од три авиона, коју је поморски адмиралитет опремио специјалним кино-фото камерама за подводно дубинско снимање.

Бродови са ратним материјалом формирали су конвој 11. јула, очекујући сваког часа наређење да исплове за Енглеску. Ескортни бродови и разарачи налазили су се у борбеном покрету, да би заштитили конвој од немачких подморница и авијације на путу преко Атлантика.

Прва недеља ове велике потере за тајном радио-станицом није дала никакве резултате. Сигнали се више нису чули. Око 10 часова, 11. јула 1942. године, конвој је лагано кренуо. Са обале се чула граја родбине и лучког особља. Сви су махали рукама, поздрављали су посаде бродова и пожелели им срећан пут и повратак. У подсвести су помишљали на немачке подморнице и торпеда, али су те кобне мисли брзо ишчезавале.

Сва техничка средства гониометријске службе контрашпијунаже у Њујорку била су активирана. Конвој је лагано пловио према пучини. Али, одједном, док су се бродови налазили на осмој миљи од обале, иста она радио-станица, чије је сигнале пре десетак дана открио поручник Томас, послала је у етар поруку:

— Ти-ти-ти-та-, та-ти-ти....

Чим су сигнали ухваћени, адмиралитет је наредио да се конвој врати у луку. Посаде бродова су осетиле да нешто није у реду, али им је брзо објашњено да морају сачекати неколико дана док прође „циклон“, који им се испречио на путу. Гониометријска служба је одмах дала податке о рејону из којег су емитовани радио сигнали. Патролни чамци поморске службе безбедности упутили су се према југоисточном делу луке, удаљеном око 10 миља. За њима је пошло и 7 торпедних чамаца, да се нађу овде ако ваздушна служба снимања открије немачке подморнице.

Битка између савезничке контраобавештајне службе и немачке шпијунаже у Њујорку тек је почињала. Трагање за тајном радио-станицом било је напорно и отежано. У целом појасу њујоршке луке налазило се усидрено неколико хиљада бродова, приватних јахти, рибарских чамаца и бродића, које је требало детаљно претрести. Ова акција службе безбедности одвијала се непрекидно, дању и ноћу, али никаквих трагова није било који би открили ко, емитује тајне поруке..

Конвој са ратним материјалом за енглеску армију још је стајао у луци. Нико од чланова посаде није излазио на копно. Сваки дан им је био све досаднији. Тек шестог дана претресања пловних објеката тајна је била одгонетнута. Двојица контраобавештајаца поморског адмиралитета претресајући један стари и напуштени брод, сличан рибарској барци, угледали су радио-станицу. На броду није било никога, нити је било трагова по којима би се закључило да неко овде долази. Пажљиво су претресали цео брод, а затим се удаљили, не остављајући никаквих трагова.

Шпијуни у снопу рефлектора

Нешто пре поноћи, 17. јула, један непознати чамац са пригушеним радом мотора нечујно се прикрадао старом броду са одашиљачем. Са суседних јахти и барки контраобавештајци су посматрали како чамац промиче кроз помрчину. Три патролна чамца америчке морнарице налазила су се у заседи. Мотори су им били угашени. Са осталим заседама одржавали су везу радиом.

У тренутку када је непознати моторни чамац пристао уз дрвени брод са одашиљачем, са патролних чамаца блеснули су снажни рефлектори. Ухваћени у сноповима светлости, шпијуни су се хитро бацили на под. Али све је било касно. У току исте ноћи ухапшена је цела шпијунска мрежа од 10 нацистичких агената, који су оперисали у њујоршкој луци.

Овај случај у Њујорку био је повод да се покрене једна велика акција лова на тајне радио-станице широм Америке. До средине 1943. године, контраобавештајна служба Федералног бироа открила је у Америци 500 тајних радио-станица које су припадале немачким и јапанским агентима. Само у Аргентини и на Мартинику откривено је 300 радио-станица. У Детроиту, Бразилији, Чилеу и у Мајамију откривено је неколико стотина немачких и јапанских радио-станица, намењених искључиво у шпијунске сврхе.

После хапшења немачких шпијуна у Њујорку, конвој са ратним материјалом испловио је и стигао у британске луке.

Јесте ли већ чули да...

... да би се сашило једно комплетно мушко одело које се састоји од сакоа, прслука и панта-

лона, потребно је 74.382 бода. Један део, додуше, шије се машином, али се ипак око 36.000 бодова мора начинити руком.

... Цепелинов изум ваздушне лађе којом се може управљати немачки државни патентни у-

ред није повољно оценио и 1895. године сврстао га је својим решењем у 77. групу патената, у одсек „за спорт и разоноду“.

... у свом данашњем облику кифле су се почеле правити после турске опсаде Беча. Полумесе-

части облик требало је да подсећа Бечлије на тек избегнуту опасност.

Чуда природе

Често се питамо зашто се неки звуци чују даље него други. Прошле зиме једна група ловаца изгубивши се у Алпима почела је да пуца из својих пушака тражећи помоћ. И једна група алпиниста која је била удаљена нешто мало више од пола километра од ловаца није чула пуцње пушке док су их чули људи удаљени преко осам километара.

Сличан се случај десио и приликом испробавања атомске бомбе у Невади педесетих година када су скоро сви прозори попуцали у Лас Вегасу удаљеном око сто километара од места експлозије док у околним местима која су удаљена само десетак километара није било уопште полупаних прозора. Чак се ни звук експлозије тамо није чуо. Једна од тих експлозија чула се чак и у Албкерку удаљеном око хиљаду километара, тако да је звук требало да путује 48 минута. За време сахране краљице Викторије плотуни топова се нису чули ван Лондона док су се јасно чули у Шкотској.

Шта утиче на те звуке да се негде чују, а негде не чују? Пут којим звучни таласи путују условљен је ветром, густином ваздуха и различитим атмосферским слојевима. Када је у питању експлозија атомских бомби научници сматрају да таласи допру до озоносфере која лежи на око тридесетак километара изнад земље. Одбијени од озоносфере они се враћају на земљу и тамо где ударе у земљу они се чују и чак могу да изазову и велике штете као у случају Лас Вегаса. Ти таласи могу да ударе земљу на више места и свуда ће се тамо добро чути док између тих места се неће ништа чути.

Ветар и атмосферски слојеви одиграли су улогу и у најчуднијој игри звукова 1883. године када је била ерупција вулкана Кракатауа у Индонезији. Звук ерупције се јасно чуо на Филипинима и у Аустралији неких пет хиљада километара далеко.

На два точка око света

Двадесетогодишњи јапански студент Такафучи Огасвара одлучио је да из Јапана отпутује у Италију — бициклом. Кренувши из Токија, Огасвара се бродом пребацио у Хонгконг. Одатле је преко Вијетнама, Камбоџе, Тајланда, Сингапура, Цејлона, Индије и Арабије стигао на афрички континент. Преко земаља северне Африке јапански студент стигао је до Европе. Прешавши Шпанију и Француску, Огасвара је срећно стигао у Милано.

На свом необичном путовању студент је провео 8 месеци и за то време морао је 17 пута да промени гуме на бициклу.

ПРИЗНАЊА ПИЈАНИХ ВОЗАЧА

ВОЗАЧИ у Америци који су мало више попили дају у току саслушања пред судијом за прекршаје понекад изјаве које изненађују. Ево неколико примера.

У америчкој држави Онтарио један пијани возач покушао је пред судијом да се оправда на следећи начин: „Господине, био сам толико пијан да нисам могао да ходам, па сам био принуђен да седнем за волан.“ У Чикагу је полицајац зауставио једног аутомобилисту у украденим колима. Он је кривудао од једног до другог тротоара. Пред судијом је изјавио: „Био сам толико пијан па нисам могао да возим своја кола, те сам стога сео у прва која су била отворена“.

Један судија из Милвокија није прихватио духовиту одбрану пијаног шофера који му је објашњавао да је у току новогодишње ноћи недозвољено кривудао својим колима по улицама града у тежњи да избегне многобројне пијане возаче који су му ишли у сусрет.

Једна млада жена у Арканзасу зауставила је своја кола пред полицајацима на улазу у полицијску станицу. За задњи браник њеног аутомобила био је закачен један празан камионет. Позвала је полицајца и поверљиво му рекла: „Предузмите нешто против оне будале иза мене. Он ме следи већ четврт сата. Никако неће да се одвоји од мог аутомобила. Мора бити да је „пијан“. Наравно, млада жена која је уз пут негде закачила празан камионет и повукла га собом била је сама мртва пијана.

Није било мало изненађење полицајаца из Индијане када су затражили исправе од једног возача који је потпуно пијан кривудао од једног до другог тротоара. Полицајци су тада утврдили да је он члан комисије за полагање возачких испита, али да ни сам не располаже возачком дозволом.

Полицајац у Џоплину, Мисури, зауставио је једног коњаника који је у широкој улици кривудао. Оптужио га је да је пијан. Коњаник је одговорио: „Не, нисам ја пијан, већ мој коњ.“ Анализа крви потврдила је истинитост његове тврдње. Судија га је ослободио одговорности, јер по прописима те државе нису предвиђене казне за пијане коње.

Најзад, један аутомобилиста кога је неки калифорнијски шериф ухватио у непрописној вожњи и оптужио судији да је возио пијан, бранио се на следећи начин: „Тај злобни шериф мрзи аутомобилисте. Увек када неког оптужи да пијан вози своја кола, шериф га одведе у затвор и примора да хода дуж једне беле линије нацртане кредом. Међутим, увек када црта ту линију, шериф је потпуно пијан.“

Walt Disney

МИКИ

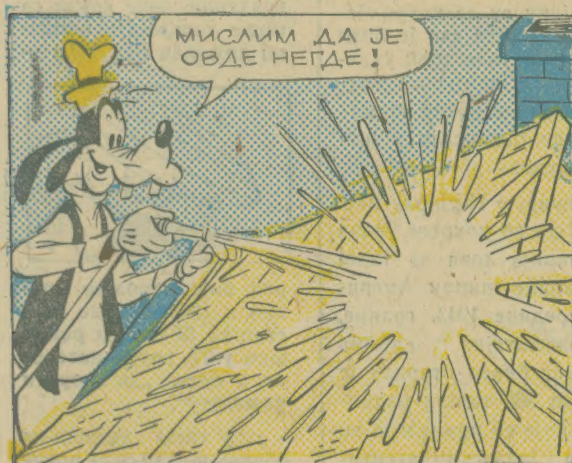

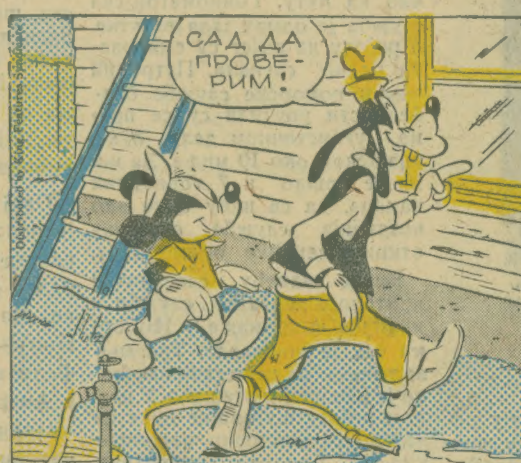

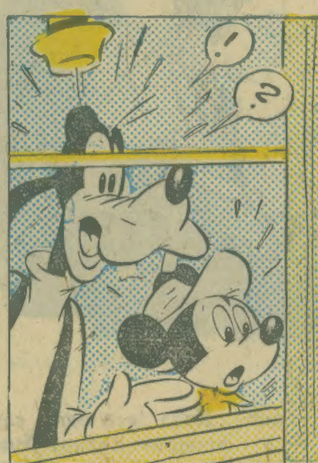

ЏОНИ ХАЗАРД

Френк Робин

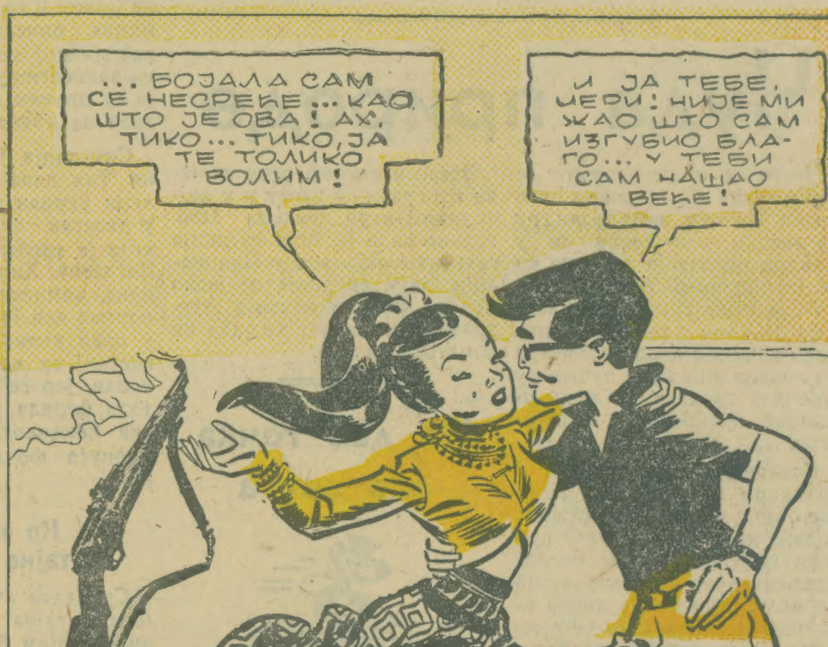

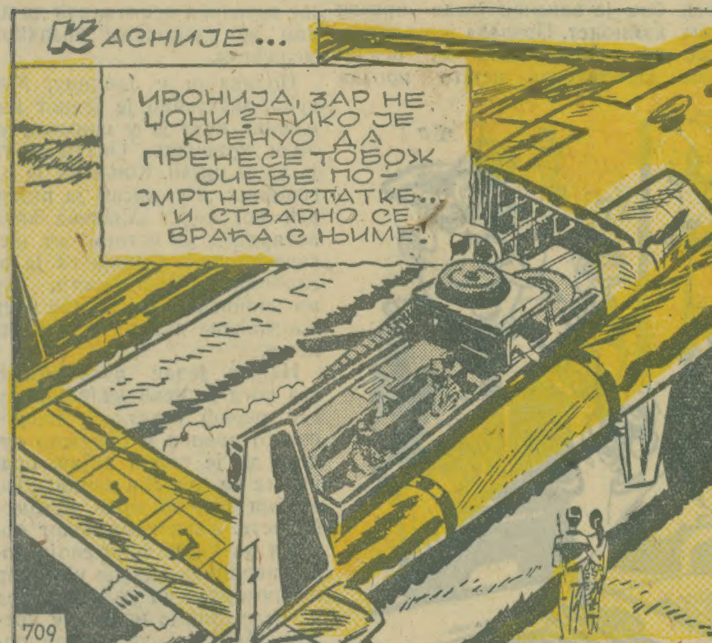

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31 Жиро рачун број 101-11-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 1.800; полугодишња 900; за иностранство: годишња 2.600, полугодишња 1.300 дин Рукописи се не враћају.